

Apokarip

Ta jawén hawät do Jesus metä wät do ky n'aa hahỹỹh

¹ Jesus Kristo metëeh do hahỹ kerih doo, ta hä P'op Hagä Do anoo doo, ta hä h'yy ka'eeh doo, ta karom hedoo do sa hä tametëeh hyb n'aa nayyw hẽ hawät do pan'aa. Jesus Kristo mejõ wät ääs ta mejũ do seeh, wẽ ỹỹ, ỹ ta karom Jowãw, ẽr pooj jé hawät do ky n'aa ẽr hä tapanäk hyb n'aa.

² Baad ỹ berii wät sahõnh hẽ hä ỹ tametëeh doo, ỹ hapäh doo. Hahỹ né hẽ P'op Hagä Do ẽr tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus Kristo metëeh do na-ãäj hẽ.

³ P'op Hagä Do ky n'aa edëng da jé hahỹ ta jawén hawät do ky n'aa ner'oot doo. Ky n'aa kedëng na-ãäj hẽ jé hahỹ maa newëë doo, ky daheeh doo, edaa däk do hyb n'aa takajaa doo.

⁴⁻⁵ Ỹ Jowãw, ỹ edëng Jesus hä h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bä, Asija häd näng do häj n'aa bä habong doo. Ỹ karën P'op Hagä Do awäd had'yyt doo, setsi hedoo do ta Sahee* tabag'ääs do tyng n'aa pa hab'ëeh do na-ãäj hẽ, Jesus Kristo na-ãäj hẽ raky en'yym bẽ hä, ỹ karën bẽ rah'yyb en'yym. Jesus Kristo né hẽ ti baad hadoo do her'oot doo. Tahajaa ji ky dahé bä taher'oot doo. Ti né hẽ jããm

---

* **1:4-5** P'op Hagä Do Sahee né hẽ tii. **Setsi** hedoo do P'op Hagä Do kyy kerih do hä takerii däg bä, baad had'op tahanäng pé tii. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee baad had'op doo, tahanäng pé ti *setsi ta Sahee*.

hě pooj jé dejëp do mahang ganä wät doo.† Sahõnh
hě badäk hahỹỹ bä habong do sa wahë n'aa wahë
n'aa né hě tii.

Tak'ëp ÿ j'aa etsë, ÿ weh'ëëh Jesus ër hã kamahãn
doo, tadajëp do hyb n'aa nesaa do ër moo bok do
hejój mahãnh ër tabedëëb wät doo.

⁶ Tak'ëp ÿ j'aa etsë, ÿ wehëë had'yyt hě Jesus, ta
karapee tabag'ããs do ëër, ër hã tanoo doo. P'op
Hagã Do ta Yb wë moo bok doo, ta hã hyb n'aa
jew'yyk do ëër, tan'oo bã. Taw'ããts hě takabajaa
had'yyt hě. Taw'ããts hě sahõnh hě tabagãã had'yyt
hě. Ỹỹ. Tii d' né hě. Taw'ããts hě.

⁷ Bë hyb n'aa matakä da!

Ti awät da Kristo wë puh gabarëëh do mahang.

Sahõnh hě rabahapäh da.

Baa ej'oooh do sii hě rabahapäh da.

Tii bã, sahõnh hě badäk hahỹỹ hã habong do a'oot
da ta hyb n'aa.

Ỹỹ. Tii d' né hě. Taw'ããts hě.

⁸ “Ỹ né hě Aw-Pah, ÿ né hě Omekah. Ỹ né hě jããm
hě pooj jé hawät doo, ÿ né hě tagadëëg ub hawät
doo”,‡ nãng Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagã
Do Sahõnh Hě Haj'ap Doo. “Ỹ né hě da hě hawät

---

† **1:4-5** Jesus ganä wät do pooj jé ta wób ragenä boo né paawä, p'aa
hënh radejëp. Jããm pooj jé Kristo dejëp do mahang ganä wät do
nadajëb wät doo. ‡ **1:8** Tii d' né hě Gereg kyy me: *Ỹ né hě Aw-Pah
ÿ né hě Omekah. Gereg kyy me **Aw-Pah** m' pooj jé hawät do rerih do
retsén bã. Tagadëëg ub hadoo do retsén do ti **Omekah**. Ti hyb n'aa
jããm hě pooj jé hawät doo, tagadëëg ub hawät doo, tahanãng pé tii.*

doo, p'ooj ub hawät doo, hÿ jawén awäd had'yyt doo”, näng mäh.

Aj'yy hadoo do Jowãw bahapäh do ky n'aa hahÿÿh

⁹ ÿ Jowãw, bē hÿÿj hadoo doo, bē nemuun h'yyb jawyg gó ÿ gadoo ēr hã rarahejãã doo. Bē nemuun Jesus bag'ããs do karapee hadoo do ÿÿh. Tsytt dēeg hã Pat-Mos häd näng doo hēnh majē ÿÿ ÿ rataj'oo gēēt, ÿ maher'ood hōm do hyb n'aa paa P'op Hagä Do ēr tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus metēeh do na-ããj hē.

¹⁰ Ta tii bā ÿ bawät bā, met'uuh hã, Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ēr hyb n'aa esee noo gó, P'op Hagä Do Sahee ÿ tah'yyb mahūūm. Tii bā, ÿ jó dāk hēnh ÿ maa napäh tak'ēp hadoo do kyyh, torōm-bet ky hadoo do

¹¹ hahÿÿ da ky hadoo doo: “Ma kahé bäh kapōōs do hã merii da mahapäh doo. Tii bā mamejō hã ÿ h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang Asija häd näng do häj n'aa bā habong do sa wē. Mamejō Epeso, Es-Mirina, Peh-Gamo, Tijatira, Sar-Des, Piradepija, Raw-Diseej häd enäh do panang hēnh”, näng ta kyyh.

¹² Tii bā, jawén ÿ p'aa hēnh ÿ begãã wät ÿ bahapäh hyb n'aa jaa hã ÿ her'oot doo. Tii b' ÿ hapäh setsi ta bag tyng k'ããts tēg gabarēeh do s'ēeb.

¹³ Ta bag tyng mahang ÿ bahapäh aj'yy hadoo doo. Dawēēt ta saroor, ta tsyym hã tagadāk. K'ããts tēg gabarēeh do ta h'yyb mawyd.

¹⁴ Nu hōng. Hawak ta sēen, kawad puw hawak do hadoo. Tak'ēp tabawak. Gabarēeh ta matym, tēeg hōō hadoo.

15 K'ãäts tæg hahiin do hadëë jat do hadoo ta tsyym gabar'ëëng. Gawakaa do p'op hana do ky hadoo ta kyyh.

16 Ta moo hub me setsi sagõõh rapadëëk. Ta noo gó naa sën-jeer séd demuun hãw padëëk do ganyyh. Papÿÿj wasyk tak'ëp tagabarëëh do hadoo ta mamets gabarëëh.

17 Aj'yy ÿ bahapäh bä, tũũ ÿ badëë jat tii bä ta tsyym pa dajëp do hajad hõm do hadoo. Tii bä ta moo hub tadasooh hã ÿÿ, ti taky hadoo: “Eÿÿm manäh. ÿ né hë jããm hë pooj jé hawät doo, ÿ né hë tagadëëg ub hawät doo.

18 ÿ né hë Hedëb Had'yyt Doo. ÿ dajëb né paawä, ÿ awäd had'yyt hë hÿÿ kä. ÿ né hë dejëp do rababong bä, Ades häd näng do tæg wë däk doo”, § näng ta kyyh.

19 “Ti hyb n'aa merii mahapäh doo”, näng ta kyyh hã ÿÿ. “Merii mahapëë däk doo, mahapäh doo, ta jawén hana do pan'aa na-ãäj hë”, näng ta kyyh.

20 “Õm ÿ maher'oot hÿÿ kä nyy d' tahanäng pé ta ti setsi hedoo do sagõõh moh ÿÿ gó mahapëë wät doo, setsi ta bag tyng daheeh”, näng mäh. “Setsi hedoo do sagõõh, setsi ääs hã ÿ h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bä habong do hag'ääs doo. Setsi ta bag tyng, hã ÿ h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bä habong doo”, näng ta kyyh.

---

§ 1:18 Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh tii: “ÿ né hë ti dejëp do hã mejüü doo. ÿ né hë ti her'oot do nyy da ÿ bad'oo **Ades** häd näng doo bä, dejëp do rababong bä habong do sa hã.”

2

Ta hã h'yy ka'eeh do Epeso panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahỹh

¹ Ti taky hadoo:

—Hahỹh da merii karom yỹ hã, hã y h'yy ka'eeh do Epeso panang bã habong do hag'ãas do hã:

“Hahỹ setsi hedoo do sagõõh ta moo hub me padëek doo, setsi hedoo do ta bag tyng k'ãats tęg gabarëeh do mahang hawät do kyyh:

² Yỹ hapäh sahõnh hẽ bë moo bok doo. Tak'öp P'op Hagä Do wë bë moo bok yỹ hapäh. H'yy ganajëng doo me bë gadoo bë ahoop do yỹ hapäh. Dooh bë gado bã bë mahang nesaa do moo heb'oooh do yỹ hapäh. Bë metä wät, yỹ hapäh, nanäng ajyy daap men'yyh doo, ‘Kristo mejũũ do ãã’, hanäk doo. Daap ti ramennyh bë hapëe däg kãn.

³ H'yyb jawyg gó bë gado had'yyt hẽ baad nadoo do hëp yỹ n'aa bë ahoop doo. Yỹ hapäh, ti dooh bë h'yy gejë hõm bã.

⁴ Ti hadoo né hẽ, sét hẽ ti yỹ ganen'aak bë hã: Dooh yỹ bë kamahñ wäd bã, pooj jé yỹ bë kamahñ wät doo da.

⁵ Ti hyb n'aa taw'ãats hẽ bë hyb n'aa newë ta ti tak'öp bë es'õõs doo, yỹ bë kamanahñ wät doo. Taw'ãats hẽ bë t'yyd kamehĩn. P'aa hënh bë moo boo baad hadoo do pooj jé bë moo bok do paah. Bë t'yyd kamehĩn bã, yỹ da ana bë wë, yỹ ado hõm da bë bag tyng tabasoooh doo bã naa.

⁶ Ti hadoo né hẽ, ti anäng na-ããj hẽ hahỹ baad bë bad'oo doo: Tak'öp bë ganen'aak Nikoraw ma

metëek do ky s'ũüt doo.* Ý na-ããj hẽ tak'ep ý ganen'aak tii.

⁷“Bẽ sahõnh hẽ, bẽ maa newẽ hã ý h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ kahet'aa do hã P'op Hagã Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hã j'aa ketsẽ do hã ý anoo da joom ji hed'ëep do ag tabepóh hyb n'aa, P'op Hagã Do panang bã hahäng doo.”†

Ta hã h'yy ka'eeh do Es-Mirina panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahýh

⁸Ti taky hadoo:

–Hahýh da merii karom ýh hã, hã ý h'yy ka'eeh do Es-Mirina panang bã habong do hag'ããs do hã:

“Hahýh da jããm hẽ pooj jé hawät doo, tagadëeg ub hawät doo, dajep do paah, p'aa hẽnh ganã wät do kyyh:

⁹Ý hapäh bẽ hã rarahejãã doo. Ý hapäh bẽ kas'uut. Bẽ kasuud né paawä, bẽ h'yyb gó ti anäng hajõng baad hadoo doo. Ý hapäh Judah buuj wób bẽ raky n'aa rejãã doo, nesaa do bẽ ky n'aa ranoo doo. Judah buuj sa noo né paawä, dooh karapé haa heh'äät rado bã tii. Nesaa Do Yb karom né tii.

¹⁰Bẽ eým manã bẽ ahoop do pan'aa. Bẽ wób radewäts b'ëeh da Dijab‡ an'oo bã da, bẽ tametyy hyb n'aa, bẽ h'yy gejë hõm hyb n'aa paawä. Da hẽ had'yyt ub da ta äh, ji moo sahõnh hẽ ta äh bẽ da

* **2:6** Dooh ji hapëe wäd bã jaa ti Nikoraw. Jããm hẽ ji hapäh ta ky s'ũüt do ma met'ëek doo. Tahajaa mäh, sa nooh, ji awëe bã ta wób sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk do tä n'aa. Tahajaa mã na-ããj hẽ ji h'yy karën do sii ji bahe'ýh. Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang rakarën rakamekuunh. † **2:7** Genesis 2.9 ‡ **2:10** Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

rano n'aa masoo doo. Taw'ääts hē bē h'yy gejë hōm manä hã ŷŷ, bē radejëeb bā na-ääj hē. Tii bā ŷ anoo da bē hã ji edēb heh'äät do ta sām.

¹¹ “Bē sahōnh hē, bē maa newē hã ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hã P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hã j'aa ketsē doo, dooh da tahob bā banesaa hēnh, pawóp nuu me däg radejëp do kamaneēēnh doo.”§

Jesus hã h'yy ka'eeh do Peh-Gamo panang bā habong do hã Jesus maher'oot do hahŷŷh

¹² Tii taky hadoo:

—Hahŷŷ da merii karom ŷŷ hã, hã ŷ h'yy ka'eeh do Peh-Gamo panang bā habong do hag'ääs do hã:

“Hahŷŷ da sēn-jeer séd demuun hãw padēek do hanāng do kyyh:

¹³ ŷ hapäh, Nesaa Do Yb mejüü doo bā bē panang badäk.** ŷ hapäh ta ti hejoonh bē hã. Ti hadoo né hē, dooh hã ŷ bē h'yy gejë hōm bā. Dooch noo gó bē eréd wäd hã ŷ bē h'yy ka'eeh doo. Bē seeh, aj'yy Ān-Tipas häd nāng doo, baad had'yyt hē kēh ŷ n'aa her'oot do paa bē panang bā, Nesaa Do Yb bawät

---

§ **2:11** Jesus hã ji h'yy kanae bā, ji hub dajëb bā, ji h'yyb tym dajëp hadoo na-ääj hē ta jawén, tēeg hōō hēnh ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó. Ji h'yyb tym dajëp doo, dooh tagawatsig bā. Ji ahob had'yyt hē da. Ti hyb n'aa **“pawóp nuu me däg radejëp doo”** ta ti kamaneēēnh. **

2:13 Ta tii bā Nesaa Do Yb mejüü tawén nāng, Roma buuj sa wahē n'aa **Sesa** ramaneēēnh do tak'ëp panang buuj rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa. Ta tii bā Jesus hã h'yy kana'eeh do tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk na-ääj hē sa kabarii wób, sa hã pé kabaj'aa doo. Sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk panang buuj redoo né paawä, Nesaa Do Yb ti rahyb n'aa jew'yyk doo. Tak'ëp rarejäã paa tii bā Jesus hã h'yy ka'eeh doo.

bä radaj'ëep noo gó na-ããj hẽ dooh bë eréd wäd hä ÿ bë h'yy ka'eeh doo.

14 “Ti hadoo né hẽ, ti anäng ta mahang ÿ gannen'aak doo: Ti anäng bë mahang Barãm, p'ooj ub hawäd wät do metëek doo da habok doo. Isaraéw buuj majiĩ sa wahẽ n'aa Barak häd näng do hä Barãm metëeh paa nyy da tah'yyb tatuk Isaraéw buuj, nesaa do ramoo bok hyb n'aa. Tametëeh ta hä nyy d' tabad'oo kabarii tä n'aa Isaraéw buuj rabawëh hyb n'aa, nyy d' tabad'oo sa ÿm nadoo do sii raba'ÿÿh hyb n'aa, tak'ëp baad nado né paawä ta ti P'op Hagä Do matym gó.

15 Ti anäng na-ããj hẽ bë mahang Nikoraw häd näng do karapee ma met'ëek do ky s'üüt doo.

16 Taw'ääts hẽ bë t'yyd kamehiĩn, bë eréd ta ti nesaa doo, bë gado manä ta ti hadoo do bë mahang. Bë t'yyd kamanehiĩn bä, nayyw hẽ ÿ ana da bë wë. Sën-jeer noh ÿ gó naa ganyyh doo me ÿ gawats'iik da bë mahang nesaa do moo bok doo.††

17 “Bë sahõnh hẽ, bë maa newë hä ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ kahet'aa do hä P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä, ÿ anoo da Manah häd näng do kejën hõm doo.‡‡ Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä ÿ anoo da na-ããj hẽ pä hawak doo. Pä hä takerii däk da ta

---

†† 2:16 Ta kyyh tak'ëp hejooñh doo, ta ti *sën-jeer* . ‡‡ 2:17 Tabanawäng doo hä Isaraéw buuj rababok noo gó P'op Hagä Do an'oo had'yyt hẽ sa waa **Manah** ramaneëënh doo. Sa waa P'op Hagä Do anoo do ky n'aa gó Jesus beh'üüm hÿ pong jé ji awäd had'yyt hẽ hanoo do ji hä.

häd papuuj, jããm hẽ pä gadoo do hapäh doo.”§§

Jesus hã h'yy ka'eeh do Tijatira panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahÿÿh

¹⁸ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hã, hã ÿ h'yy ka'eeh do Tijatira panang bã habong do hag'ããs do hã:

“Hahÿÿ da P'op Hagä Do T'aah kyyh, ta matym gabarëeh do tääg hõõ hadoo, k'ããts tæg hahiin do hadëe jat do tak'ëp tagabarëeh do hadoo tsyym näng do kyyh:

¹⁹ ÿ hapäh sahõnh hẽ bẽ moo bok doo. ÿ hapäh nyy da ÿÿh, ta wób na-ããj hẽ bẽ kamahän. ÿ hapäh nyy da hã ÿ bẽ h'yy ka'eeh. ÿ hapäh bẽ da hadoo do bẽ masa. ÿ hapäh na-ããj hẽ h'yy ganajëng doo me bẽ gadoo baad nadoo do bẽ ahoop doo. Pooj jé bẽ moo bok do bahänh baad bẽ moo bok hÿÿ kã wẽ ÿÿ, ÿ hapäh na-ããj hẽ.

²⁰ “Ti hadoo né hẽ, ti anäng hahÿ bẽ hã ÿ gannen'aak doo: Baad bẽ gadoo nanäng ÿÿnh nesaa doo, Jesabéw p'ooj ub hawät do tak'ëp nesaa do moo wät do hadoo doo. Këh ÿ n'aa rod ta daaj hẽ takamaneëenh. Ta ma metëek doo me ta s'ee hënh tah'yyb mahüüm karapé haa. Sa ÿÿm, sa patug nadoo do sii rabahe'ÿÿh tan'oo bã. Hã ÿ h'yy kana'eeh do sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk do tä n'aa rawëh tan'oo bã na-ããj hẽ.

²¹ ÿ gamedaa wät ta ti ÿÿnh t'yyd kamehïin hyb n'aa paawä. Ti hadoo né hẽ, dooh tat'yyd kamehïin

---

§§ 2:17 P'ooj ub ranoo pä hawak do jé rats'yyt do sa hã, ti hyb n'aa hÿ pong jé Jesus bag'ããs bã, ta jãm n'aa hënh ji tagadoo tahanäng pé ti tahyb n'aa péh.

bä. Dooh takarēn bä teréd hōm bä ta patug nadoo do sa sii tabahe'ỹ̄h doo.

²² Ti hyb n'aa nahēē nāng da ỹ̄ an'oo bä. Tak'ēp rabahoop ỹ̄ an'oo bä da ajyy ta sii ha'ỹ̄h pé rat'yyd kamanehīn bä ỹ̄nh sii rabahed'oo do hã.

²³ Ỹ̄ dej'ēep da ỹ̄nh hadoo do karapee, tii bä sahōnh hē hã ỹ̄ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē habong do rahapäh da, ỹ̄ né hē ti t'ōp sahōnh hē sa h'yyb gó hanāng do hapäh doo, rahyb n'aa newēē do na-āāj hē hapäh doo. Rabad'oo do pénh ỹ̄ anoo da ta sām sahōnh hē sa hã.

²⁴ “Ỹ̄ maher'oot hỹ̄ kã bēēh, Tijatira panang bä habong do hã ỹ̄ h'yy ka'eeh do wób, ỹ̄nh hadoo do ma metēek do ky nas'ũūt doo, ‘Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapäh doo’^{***} ramanēēnh do ma kamanetēek doo. Baad bē baboo dāk do hyb n'aa, dooh ỹ̄ mejũũ pé bē hã.

²⁵ Jãām hē hahỹ̄ ỹ̄ karēn bē hã: Taw'ãāts hē baad bē baboo dāk doo da bē aboo had'yyt hē ỹ̄ matēeh bä kã.

²⁶ “Jé nesaa do hã j'aa ketsē do hã, ỹ̄ matēeh bä kã ỹ̄ karēn do had'yyt moo wät do hã, ỹ̄ anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa,^{†††} sahōnh hē badāk hahỹ̄ hã habong do tabag'ãās hyb n'aa,

²⁷⁻²⁸ Ee hã ỹ̄ tan'oo dāk doo da ỹ̄ hyb n'aa jawyk doo. Tak'ēp da j'aa kets'ēē do mejũũ da sa hã, dooh rat'yyd mehīn da ky nadah'eeh doo. Rarejãã da

---

^{***} **2:24** Ti noo gó ti abong ma matēg oow Jesus ky n'aa heréd hōm doo. Rahapäh mäh, sa nooh, *Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapäh doo. Ta ti ky n'aa rama metēek jé sa hã ky s'ũūt doo.* ††† **2:26** Tahajaa na-āāj hē ji erii bä: “Jé nesaa do hã j'aa ketsē do hã, ỹ̄ karēn do moo wät do tadajēp bä kã, ỹ̄ anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa.”

sa hã manajuu ji ganebëeh doo da tatu me sapaar s'ëëb, rabag'ããs do heen n'aa. Nesaa do hã j'aa ketsë do hã, ÿ matëeh bã kä ÿ karën do had'yyt hë moo wät do hã, ÿ anoo da na-ãäj hë watom.†††

²⁹ “Bë sahõnh hë, bë maa newë hã ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do hã P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo” —näng mä Jesus.

3

Jesus hã h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahÿÿh

¹ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hã, hã ÿ h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bã habong do hag'ããs do hã:

“Hahÿÿ da setsi hedoo do P'op Hagä Do Sahee hã mejüü do kyyh, setsi hedoo do sagõõh hã mejüü do kyyh: ÿ hapäh sahõnh hë bë moo bok doo. Baad bë babok ta wób redoo né paawä, dajëp do hadoo bë h'yyb tym P'op Hagä Do hã, ÿ hapäh.

² Taw'ãäts hë bë h'yy kadawuung baad bë h'yy kana'eeh do hã! Kanahën d'os hë madaag is nä baad hadoo do bë mahang, edaa däk ta ti na-ãäj hë gawatsik. Taw'ãäts hë bë h'yy kahasãäb, ta ti bë mahang mad'aak do takahejój däk hyb n'aa, tanahänh hyb n'aa. ÿ hapëë däg kån hÿÿ kä, bë moo bok do dooh baad had'op do tado bã P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do matym gó.

---

††† **2:27-28** Dooh baad ji hapëë bã nyy d' Jesus hanäng pé ÿ anoo da watom taheer'ood bã. Apokarip 22.16 hã Jesus ta daaj hë takamaneënh “watom tak'ëp gabarëeh doo”. Ti hyb n'aa, raj'aa etsë do hyb n'aa, ta bag tak'ëp gabarëeh do Jesus anoo da sa hã, tahanäng pé tahyb n'aa péh.

³ Ti hyb n'aa, bē hyb n'aa es'ee bē gadoo do paah, baad hadoo do bē rama metēek doo. Bē hyb n'aa es'ee bē maa napäh do paah. Bē ky dahé tii. Bē t'yyd kamehīn! Bē h'yy kanadawuung bā, ŷ ana da bē wē bē h'yy kanapeet bā, hets'ēek do ji ganada bā takajaa doo da. Dooch bē hapēē bā ny noo gó ŷ kajaa da bē wē.

⁴ “Ti hadoo né hē, pawóp its bē mahang, Sardes panang bā habong doo, dooch rahasuuts padäg bā sa saroor. Dooch nesaa do ramoo boo hajök bē wób rabahed'oo doo da, ŷ hanäng pé tii. Si ŷŷ rababok da tii. Hawak da sa saroor, baad rababoo däk do sām.*

⁵ Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā sa nemuun ŷ anoo da sa saroor hawak do rapadedēek hyb n'aa. Dooch da ŷ awug hōm bā sa hād edēb had'yyt do gadoo do sa hād kerih do heen n'aa hā naa. Ee matym gó, āās ta karom sa matym gó na-āāj hē hahŷŷ da ŷ her'oot sa ky n'aa hā, ‘Hahŷŷ karapé haa tak'ēp ŷ kamahän doo’, näng da kēh ŷŷ.

⁶ “Bē sahōnh hē, bē maa newē hā ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo.”

Jesus hā h'yy ka'eeh do Piradepija panang bā habong do hā Jesus maher'oot do hahŷŷh

⁷ Ti taky hadoo:

—Hahŷŷ da merii karom ŷŷ hā, hā ŷ h'yy ka'eeh do Piradepija panang bā habong do hag'āās do hā:

---

* **3:4** Hawak, baad had'op do ji bawät do ky n'aa, j'aa ketsē do ky n'aa na-āāj hē.

“Hahỹỹ da baad had'op doo, tsyt hẽ nesaa do mahãnh hawät doo,† P'op Hagä Do heh'äät do kyyh. Hahỹỹ da sa wahẽ n'aa tak'ëp hyb n'aa jawyk do makũ Dawi häd nãng do panang noo tẽg danãh‡ kyyh. Dooch hajaa pé noo gatsẽ pé ta ti noo gasëets hõm doo. Dooch hajaa pé noo gas'ëes pé ta ti noo gatsëe däk doo. Hahỹỹ da ta kyyh:

⁸ Ỹ hapäh sahõnh hẽ bẽ moo bok doo. Bẽ hegãã, ỹ noo gasëets däk bẽ pooj jé ta noo hadoo doo. Dooch hajaa pé ta ti ranoo gatsëe bã.§ Nahejooj its né paawä bẽeh, ** ỹ bẽ ky dahé had'yyt hẽ, dooh ỹ bẽ eréd bã.

⁹ Nesaa Do Yb karom hã kä, Judah buuj wób noo kanesa doo, Judah buuj sa daaj hẽ rakamaneëej né paawä karapé haa heh'äät nadoo do ỹ anoo da bẽ pooj jé rabehyy b'ëeh tũũ bẽ raweh'ëeh hyb n'aa, bẽ ỹ kamahãn né hẽ rabahapäh hyb n'aa.

¹⁰ H'yy ganajëng doo me had'yyt hẽ bẽ baboo däk do hyb n'aa bẽ ỹ mejũũ do paa hadoo, bẽ ỹ mo n'aa jesuu da tak'ëp hejooñh do mahãnh, sahõnh hẽ badäk hahỹỹ hã habong do sa wẽ kajaa do mahãnh. Ta ti tawén kajaa da sa wẽ, ỹ metyy hyb n'aa sa hã.

¹¹ “Edaa däk ỹ kajaa doo. Taw'ãäts hẽ baad bẽ baboo däk doo da bẽ aboo had'yyt hẽ, ranado

---

† **3:7** P'op Hagä Do Judah buuj ramaneëënh, “Baad Had'op Doo, Tsytt Hẽ Nesaa Do Mahãnh Hawät Doo”. ‡ **3:7** Hahỹỹ d' tahanãng pé tii: Jããm hẽ Jesus tii, panang Jerusarënh papuuj bã ji ajëë suun hanoo doo, Dawi panaa heh'äät do P'op Hagä Do ky dãng do paa tabahadoo do hyb n'aa. § **3:8** Hahỹỹ d' tahanãng pé tii: Jesus an'oo däk sa hã ta tyw n'aa, baad P'op Hagä Do wẽ ramoo bok hyb n'aa. Dooch hajaa pé hewaat péh. ** **3:8** Dooch rahyb n'aa jewygy bã ta wób sa matym gó, tahanãng pé tii. Dooch rahajõõ bã na-ãäj hẽ.

hõm hyb n'aa bē hã ta sãm bē hã ÿ ky däng doo.

¹² Jé nesaa do hã j'aa ketsē do hã ÿ anoo da P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do tób n'aa ta tu n'aa hadoo tabahadoo hyb n'aa.†† Dooh takado hõm bã. ÿ anoo da ta tii bã tabayyw had'yyt hē. Ta hã ÿ erih da P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do häd. Ta hã ÿ erih da na-ãäj hē P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do panang, Jerusarēnh papuuj hadoo do häd, hÿ pong jé P'op Hagä Do wē naa hahyng doo. Ta hã ÿ erih da na-ãäj hē hät ÿ papuuj.

¹³ “Bē sahõnh hē, bē maa newē hã ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hã P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo.”

Jesus hã h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahÿÿh

¹⁴ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hã, hã ÿ h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bã habong do hag'ãäs do hã:

“Hahÿÿ da Amen‡‡ häd näng do kyyh. Hahÿÿ da baad hadoo do had'yyt hē her'oot do kyyh. Hahÿÿ da sahõnh hē tadu na do kyyh:

¹⁵ ÿ hapäh sahõnh hē bē moo bok doo. Dooh ÿ bē ty n'aa gesyyg bã, dooh na-ãäj hē tak'ëp ÿ bē kamahän bã. H'yy kanap'eed gó had'yyt hē bē babok wē ÿÿ. Jããm hē naëng häd ju do hadoo bēëh. Taw'ãäts hē paawä naëng dagäp do hadoo bēëh. Tii d' tanado bã, taw'ãäts hē paawä naëng aju do hadoo bēëh.

---

†† **3:12** P'op Hagä Do matym gó had'yyt hē j'aa kets'ëë do rababok da, tahanäng pé ti tahyb n'aa péh. ‡‡ **3:14** “ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ãäts hē”, tahanäng pé ti **amen**.

16 Ti nahado bëëh. Jããm hẽ naëng hãd ju do hadoo bëëh! Ti hyb n'aa edaa däk bë ÿ makyys da, naëng hãd ju do ji ka-aaw nyyh doo da. §§

17 Hahÿÿ da bë kyyh, 'Ãã ma enäh. Sahõnh hẽ ti anäng ãã wë, ãã karën doo. Dooch hyb n'aa ta see ãã karën péh', nãk bë kyyh. Tii d' né paawä bë h'yyb, dooch bë h'yy kadawuung bä tak'ëp baad nado né bëëh, tak'ëp kasuud is do ji t'yyd mehĩn do hadoo bëëh. Dooch bë h'yy kadawuung bä, bë ty temah do hadoo. Nu meby n'aa näng bë babok doo, saroor tamah do ta si n'aa hẽ hawät do hadoo bëëh!

18 Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿ da: Taw'ãäts hẽ hã ÿ bë ets'ëë k'ãäts tæg gabarëëh do tëëg hõõ me ty nãw däk doo, bë h'yyb tym gó bë ma enäh heh'äät hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Taw'ãäts hẽ hã ÿ bë ets'ëë hawak do bë saroor bë padedëëk hyb n'aa, bë nu manebyng hyb n'aa ta si n'aa hẽ bë babok do hadoo do paa hyb n'aa. Taw'ãäts hẽ hã ÿ bë ets'ëë ta biin ji matym gó ji hawuuk doo, bë bahapäh heh'äät hyb n'aa.

19 "ÿ nabuuj gedoo ÿ kamahän doo. Mahÿÿnh do hadoo doo me ÿ metëëk ÿ kamahän doo. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hẽ tak'ëp bë hyb n'aa tam'aah bë h'yy kawareem hyb n'aa P'op Hagä Do wë, bë erét hyb n'aa j'ooj madäk doo me bë h'yy ka'eeh doo.

20 Bë hyb n'aa matakä da! Tób noo*** bä ÿ

---

§§ 3:16 P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh doo, naëng dagäp do hadoo. Tak'ëp P'op Hagä Do hã kamahän doo, naëng haju do hadoo. H'yy kanap'eed gó P'op Hagä Do wë hawät doo, naëng jããm hẽ hãd ju do hadoo. Tak'ëp da Jesus makyys ta ti hedoo doo. Rahapëë né paawä ta ky n'aa, dooch rahyb n'aa p'eed bä. *** 3:20 Ji h'yyb tym ky n'aa tii.

bagëët, ÿ naëënh. Jé kēh ÿ maa newëë doo, tanoo gasëëts bã, tii bã ÿ d' ajëë suun ta sii ÿ bawēh hyb n'aa.

²¹ “Jé nesaa do hã j'aa ketsë do hã ÿ anoo da pa ÿÿ, ÿ bag'ããs do tyng n'aa jó tabasoooh hyb n'aa da, ÿ j'aa ketsëë dāk doo da, Ee bag'ããs do tyng n'aa jó ÿ baso dāk doo da.

²² “Bë sahõnh hē, bë maa newë hã ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hã P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo” —näng mä Jesus kyyh.

4

Hÿ pong jé P'op Hagä Do bag'ããs do tyng n'aa Jowāw hapäh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta ti jawén ÿ hegãã wät, ti hÿ pong jé nooh, noo gasëëts hõm do ÿ bahapäh. Tii bã, pooj jé ÿ maa napäh do kyyh, tak'ëp hadoo do torõm-bet ky hadoo doo, ky hadoo hã ÿÿ: “B'ëëp. As'ëëg wawëë hē, tii bã hÿ jawén hawät do ÿ metëëh da a hã.”

² Nayyw hē P'op Hagä Do Sahee ÿ tah'yyb mahũũm kãn tii bã. Tii bã ta bagã tyng n'aa ÿ hapäh hÿ pong jé. ÿ hapäh ta jó hasoooh doo.

³ Tak'ëp tagabarëëh ta jó hasoooh doo, pä gabarëëh do hapëëh do jas-peh häd näng do hadoo, pä ty gahiin do gabarëëh do kor-narina häd näng do hadoo na-ãäj hē. Ta tyng w'oo hã ti akëë sarahõd, pä tak'ëp gabarëëh do emerad häd näng do gabarëëh doo da.

⁴ Ta bagã tyng n'aa w'oo hã ti atoonh 24 bagã n'aa tyng n'aa wób. 24 sa wahë n'aa ti at'oonh ta jó. Hewak sa saroor. K'ãäts tęg gabarëëh do s'ëëb sa soog.

⁵ Ta hoo gad'oo bä hasooh do ta bagã tyng n'aa hanaa awyb had'yyt hẽ, tak'ëp tadarung, et'oom. Ta tyng pooj jé ti abëëh setsi ta bag hahõng doo. Setsi P'op Hagä Do Sahee hedoo do tii.*

⁶ Ta tyng pooj jé ti majat akajar paras-ko s'ëëb hadoo, tak'ëp taty ganäm pä tæg hawak do hadoo.

Ta hoo gad'oo bä, ta bagã tyng n'aa w'oo hã ji meheet pé kabaj'aa do ab'ëëh. Séd dó sa hã sa matym, sa mamets hã sa jó hã na-ããj hẽ ramatym enäh.

⁷ Awad reãw häd näng do hadoo ta see mamets, booj yb hadoo ta see mamets, aj'yy hadoo ta see mamets, wawii kapuuh do hadoo ta see mamets.

⁸ Këg enäh kabaj'aa doo. Ji ma poo oow see pé ken'yyh sa këg. Matym enäh sa këg hã, ta jó ta matym wób, ta yt hã ta matym wób. Adëb bä, atsëm na-ããj hẽ P'op Hagä Do raj'aa etsëë had'yyt hẽ. Hahÿÿ da sa kyyh:

“Tak'ëp baad had'op, tsyt hẽ nesaa do mahãnh
hawät do
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahõnh
Hẽ Haj'ap Doo,
p'ooj ub hawät doo, da hẽ hawät doo, hÿ jawén
hawäd had'yyt doo”, nãk sa kyyh.

⁹ Ta tii da tabagã tyng n'aa jó hasooh do hawäd had'yyt do kabaj'aa do raj'aa etsë bä, ta hã raweh'ëëh bä, ta hã ratsebé bä,

---

* **4:5** Sé t ub P'op Hagä Do Sahee. Setsi tawén hapäh, numero setsi tak'ëp baad had'op tahanäng pé do hyb n'aa. Taw'ãäts hẽ tæg eh do 1, tæg nad'ëëd is do 4-5 ji ner'oot, ta ky n'aa ta tii bä hanäng do sii hẽ.

10 24 hedoo do sa wahë n'aa rabehty bē had'yyt hē tabagā tyng n'aa jó hasooh do pooj jé, hedēb had'yyt do raj'aa etsē hyb n'aa. Rabag'āās do heen n'aa sa soog radatoonh tabagā tyng n'aa jó hasooh do pooj jé. Tii bā hahỹỹ da raj'aa etsē P'op Hagä Doo:

11 “Ōm né ti sahōnh hē pahuu j wät doo. Makarēn do hyb n'aa mapahuuj wät sahōnh hē. Ti hyb n'aa rawén bok, ti hyb n'aa rawén ganyyh. Ti hyb n'aa taw'āāts hē ōm ji j'aa etsē, ji weh'ēeh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do ēr h'yy kaha'eeh doo. Taw'āāts hē ōm né hē ti sahōnh hē bagāā had'yyt doo”, nāk sa kyyh.

5

Kerih do kapōōs do ky n'aa, B'éé T'aah ky n'aa daheeh hahỹỹh

¹ Tii bā, tabagā tyng n'aa jó hasooh do moo gó hub hēnh ỹ bahapäh kerih do kapōōs doo, ta jó, ta gó na-āāj hē kerih doo. Setsi kets'aa dāk do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa kapōōs do poo gad'oo hēnh.*

² Tii bā, āās seeh tak'ēp kabaj'aa doo, ta kyyh tak'ēp hadoo do me tabeaanh: “Jaa pé tak'ēp hyb n'aa jawyk péh, hahỹ ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa kets'aa dāk do hado hōm péh, kerih do kapōōs do tabapyn hōm hyb n'aa?”, nāng ta kyyh.

* **5:1** Sét hē ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa p'ooj ub rabats'aa dāk hyb n'aa jewyk do rerih do hā, jāām hē ta danäh tabapyn hyb n'aa. Hahỹ Jowāw hapäh doo, setsi ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hā tabets'aa padēek P'op Hagä Do an'oo bā, jāām hē sahōnh hē sa bahānh hyb n'aa jawyk do bapyn hyb n'aa.

³ Dooh ky gadoo péh. Hÿ pong jé, badäk hahÿÿ bä, t'õp dejëp do rababong bä na-ããj hë, dooh tak'ëp baad hadoo do kaw'yyt pé hajaa do kerih do kapõõs do tapyn bä taner'oot hyb n'aa ta hã kerih doo.

⁴ Tii bä tak'ëp ÿ baoot kanaw'yyt do hyb n'aa tak'ëp baad hadoo do kapõõs do hapyn péh, kerih do ner'oot péh.

⁵ Tii bä 24 hedoo do sa wahë n'aa see ky hadoo hã ÿÿ: “Aód manäh. Mahegãã, awad Reãw hadoo doo, Judah buuj sa seeh, Dawi panaa heh'ããt doo, ti né hë j'aa ketsë doo. Ti né hë hajaa kerih do kap'õõj däk do tapyn hõm bä. Ti né hë hajaa setsi hedoo do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hã kets'aa däk do tado hõm bä”, näng ta kyyh hã ÿÿ.

⁶ Tii bä, P'op Hagã Do bagã tyng n'aa mahang, ji meheet pé kabaj'aa do mahang, 24 hedoo do sa wahë n'aa hoo gad'oo bä ti agëet ÿ hapäh B'éé T'aah. Wyt ta maab hë ta rog tyw n'aa paa radaj'ëep noo gó. Setsi ta s'ããn, setsi na-ããj hë ta matym. Setsi hedoo do P'op Hagã Do Sahee tii,† badäk hahÿ haw'ããts hë kamejüü doo.

⁷ Tii bä B'éé T'aah ana kãn ta tyng jó hasooh do wë kä, tii bä tado däk kerih do kapõõs do ta tyng jó hasooh do moo gó hub hënh hadäk doo.

⁸ Tabado däk bä, ji meheet pé kabaj'aa doo, 24 hedoo do sa wahë n'aa na-ããj hë rabehyy b'ëeh tũũ. Sét ken'yyh rapatsä kãn ji metën doo, buu benyym do hood k'ããts tæg gabarëeh do s'ëeb na-

---

† **5:6** Taw'ããts hë ji ner'oot tæg eh do 1, tæg nad'ëed is do 4, ta ky n'aa ta tii bä takerih do sii hë. Sahõnh hë tahapäh doo, tahanäng pé ti setsi hedoo do ta matym. Sahõnh hë tahajaa, sahõnh hã tabag'ããs, tahanäng pé ti setsi ta s'ããn.

ãäj hẽ. Buu benyym do in-sijẽẽn häd näng do ta gó. P'op Hagä Do karapee, tsyt hẽ ta wẽ kasëew bong do ta hã raky n'aa etsëẽ do heen n'aa ta ti buu benyym doo.

⁹⁻¹⁰ Tii bã kä, papuuj ky n'aa kä rejäm kãn, B'éé T'aah hã rama ejäm doo. Hahỹỹ da sa kyyh:

“Õm né ti radaj'ëöp do paah.

A majyyw me ta sãm mets'ëẽ hõm P'op Hagä Do wẽ, ayy, yỹj sahõnh hẽ panaa uuh,

ajyy, yỹj sahõnh hẽ sa kyyh her'oot do uuh,

sahõnh hẽ häj n'aa babuj uuh,

sahõnh hẽ né hẽ badäk hahỹỹ bã habong do uuh.

A karapee mabag'ããs do rabahado padëek man'oo bã,

P'op Hagä Do er h'yy kaha'eeh do wẽ ramoo bok,

ta hã rahyb n'aa jew'yyk man'oo bã.

Badäk hahỹỹ bã rabag'ããs da man'oo bã.

Ti hyb n'aa, õm né ti tak'öp hyb n'aa jawyg däk doo,

kapõõs do hã kerih do magado däk hyb n'aa,

ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hã ketsaa do mabado hõm hyb n'aa”, nãk sa kyyh.

¹¹ Tii bã ỹ hegãã wät, ỹ maa napëe däk tak'öp hajõk do ããs sa kyyh. Tak'öp né hẽ rakanekan ããs. Dooch ji haja bã ji etsén bã. P'op Hagä Do bag'ããs do tyng, kabaj'aa doo, 24 hedoo do sa wahë n'aa na-ãäj hẽ ranu hawõõt.

¹² Tak'öp hadoo do sa kyy me ramejäm. Hahỹỹ da rejäm doo:

“B'éé T'aah radaj'ëöp do paah,

taw'ääts hē jāām ub tii, sét hē, sahōnh hē bagāã
had'yyt doo.

Taw'ääts hē ti né hē sahōnh hē danäh!

Taw'ääts hē tak'ëp tahaj'ap do ta h'yyb gó tabawät!

Taw'ääts hē tak'ëp tabahejooñh!

Taw'ääts hē ji weh'ëeh, ji hyb n'aa jaw'yyk!

Taw'ääts hē ta ti ji j'aa etsë!”, nāk sa kyyh.

¹³ Tii bā ŷ maa napäh sahōnh hē kapahuuj wät
doo, hŷ pong jé habong doo, badäk hahŷŷ bā
habong doo, t'öp dejëp do rababong bā, t'öp tamii
yt hā habong do na-ääj hē rejām doo:

“Tabagā tyng n'aa jó hasooh do hā, B'éé T'aah hā
na-ääj hē,

ër j'aa etsë, ër weh'ëeh, ër hyb n'aa jawyyg had'yyt
hē!

Ti né hē tak'ëp rabahejooj had'yyt hē”, nāk sa kyyh.

¹⁴ Tii bā ji meheet pé kabaj'aa do raky gadoo:
“ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē”, nāk sa kyyh. Tii
bā 24 wahë n'aa hedoo do rabehyy b'ëeh tūū P'op
Hagä Doo, B'éé T'aah hadoo do rahyb n'aa jew'yyk
hyb n'aa.

6

*Kets'aa däk do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ky
n'aa hahŷŷh*

¹ ŷ hapäh jāām hē pooj jé kets'aa däk do ky n'aa
jaw'yyk do heen n'aa B'éé T'aah bado hōm doo. Tii
bā ŷ maa napäh ji meheet pé kabaj'aa do see kyyh.
Tak'ëp ta kyyh, darung do ky hadoo. “B'ëep ana!”,
näng.

² Ỹ hegãã kãn, tii bã kawaaro hawak do ti ahäng pój ỹỹ jé, tanaëenh doo. Karaba ta jó hasooh do atón ta moo gó. Ta jó hasooh do hã takan'oo däk ta soog.* Ti tabahõm kãn sahõnh hẽ ta majĩ taj'aa et'ëek hyb n'aa, sa häj n'aa hã tamejũũ hyb n'aa kã.

³ Kets'aa däk do see B'éé T'aah bado hõm bã kã, ỹ maa napëë däk kabaj'aa do see kyyh. “B'ëep ana!”, näng.

⁴ Tii bã anã kãn kawaaro seeh. Hahiin tii. Ta jó hasooh do hã takan'oo däk ta hejój, badäk hahỹỹ hã habong do rakamaj'ĩ hyb n'aa, sa da hadoo do radej'ëep hyb n'aa. Sën-jeer tæg gaeh do kan'oo däk kawaaro jó hasooh do hã.

⁵ Ketsaa do see hã kã B'éé T'aah bado hõm bã kã, ỹ maa napëë däk kabaj'aa do see kyyh. “B'ëep ana!”, näng. Ỹ hegãã kãn, tii bã kawaaro hasus do ỹ hapëë däg kãn. Ji nu metyy do nahëë ta jó hasooh do moo gó.

⁶ Tii bã kã, ji meheet pé kabaj'aa do sa mahang ky ganyyh ji kyyh hãd hadoo do hahỹỹ da her'oot doo: “Sét adëb bã ramoo bok do sãm, jããm hẽ da sét its kiw tiriig s'ëeb ta sãm. Sét adëb bã ramoo bok do sãm, jããm hẽ da tamawoob its kiw sewada hãd näng do s'ëeb ta sãm.† Ti hadoo né hẽ, marejã manã joom oriib, joom uwa.” Näng ta ti kyyh.

⁷ Kets'aa däk do see B'éé T'aah bado hõm bã kã, ỹ maa napëë däk kabaj'aa do see kyyh. “B'ëep ana!”, näng.

---

* **6:2** Hyb n'aa jawyk do heen n'aa, j'aa ketsë do heen n'aa na-ããj hẽ ta ti soog. † **6:6** Tak'ëp da badäk hahỹỹ bã habong do rabas'aah da, tahanäng pé tii. Tak'ëp ta bahãnh taky n'aa gebah ji waa ti noo gó, rejoom do karejã däk do hyb n'aa.

8 Ỹ hegãã kãn, tii bã kawaaro saw'aak do ỹ hapëë kãn. Ta jó hasooh do häd Dajëb. Ta jawén tabawät panang Ades häd näng doo, dejëp do rababong doo bã. Sa hã takan'oo däk rabahej'oonh hyb n'aa, sét hẽ sa see dajëb had'yyt hẽ ran'oo bã ji meheet pé ken'yyh badäk hahỹỹ bã habong do uuh. Kaneb'oooh doo me, sah mahỹỹj, nahëë mahỹỹj, har'ëëng ji hawëh doo me radej'ëëp da.

9 Kets'aa däk do see B'éé T'aah bado hõm bã kä, rama ejuu do tyng hỹ pong jé hahäng do yt hã ỹ hapäh P'op Hagä Do kyyh ramaher'oot do hyb n'aa, Jesus Kristo ma met'ëëg wät do ranerét do hyb n'aa sa majiĩ radejëëb bong do sa h'yyb tym.

10 Hahỹỹ da raky hadoo tak'ëp hadoo doo me sa kyyh: “Äã kariw n'aa sahõnh hẽ mabag'ääs doo, baad had'op doo, tsyt hẽ nesaa do mahãnh hawät doo, P'op Hagä Do heh'äät doo, ny noo gó da maky n'aa etyy häj n'aa haw'ääts hẽ habong do sa hã? Ny noo gó da ta sãm mababaanh, äã radej'ëëp do hyb n'aa? H'ëëd pénh g'ee da?”, nãk sa kyyh.

11 Tii bã kä ran'oo däk sa hã saroor hawak doo, rapadedëëk hyb n'aa. Tii bã takaher'ood däk sa hã, kanahën d'os hẽ ragada nã hyb n'aa, sahõnh hẽ sa hataa, sa wakãän hedoo do sa majiĩ radej'ëëp do pan'aa radejëp bã kä sa hã rabad'oo do paa hadoo.

12 Ỹ hapäh kets'aa däk do see B'éé T'aah bado hõm bã kä. Tak'ëp k'ääts katajus wät. Tak'ëp papỹỹj ty gamaug däk, pãän hasus do hadoo. Kamarab ty hahiin däk, majyyw ty gahiin doo da.

13 Sagõõh rakajak tũũ badäk hahỹỹ bã, wiigo häd näng do ag hapëëh do tũũ kejak doo da bah'ood an'oo bã.

14 Wë badoo wäd kãn, ma kahé bãh ji apõõs doo da. Sahõnh hẽ waëë, sahõnh hẽ tsyt dëëg na-ããj hẽ rakahỹyd kãn P'op Hagä Do an'oo bã.

15 Tii bã sahõnh hẽ badäk hahỹỹ bã habong do häj n'aa sa wahë n'aa, hyb n'aa jowyk do sii hẽ, warahén sa wahë n'aa sii hẽ, ma nãng do sii hẽ, ta wób mejũũ do sii hẽ, sahõnh hẽ sa karom, sahõnh hẽ kariw n'aa temah do sii hẽ rakejën hõm pã gabeho doo gó sa wób, waëë bã, pã yb mahang sa wób.

16 Hahỹỹ da rabetsëë waëë hã, pã yb hã na-ããj hẽ: “Bë kajäg ãã jó! ãã bë ejën tabagã tyng n'aa jó hasooh do mahãnh! ãã bë jejën B'éé T'aah ãã wë takawajããn do mahãnh.

17 Takaja däk do hyb n'aa ta sãm baj tak'ëp ãm n'aa nãng doo, P'op Hagä Doo, B'éé T'aah daheeh ranoo doo. Dooch hajaa pé ked'ëëp péh”, nãk da sa kyyh.

7

144 miw kasëew bok do sa ky n'aa hahỹỹh

1 Ta ti jawén ÿ hapëë däk ji meheet pé ããs. Papỹỹj hana hënh ta see bagëët, papỹỹj hahyng hënh ta seeh, ta karawaa me ta seeh, ta karawaa see me ta see bagëët. Ji meheet pé tabahëm do rameso padëëk, hëëj hã, akajar hã, b'aa hã rabanahëm hyb n'aa.

2 Tii bã ÿ hapëë däk ããs seeh, papỹỹj hana hënh naa hasëëk doo. Moo heen n'aa ta hã kerih do ji

metsaa doo* P'op Hagä Do hedëb had'yyt do ma tatón ta moo gó. Tii bä ji meheet pé ääs hedoo doo, sa hä takan'oo däk do hëej hä akajar na-ääj hë rarejäã hyb n'aa, tamaher'oot tak'ëp hadoo doo me ta kyyh. Hahÿÿ da ta kyyh sa hä:

³“Bë rejã manä nä hëej, akajar, joom. Pooj jé dó äã ets'aa däk da ta heen n'aa P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do karom sa maboor hä”, näng ta kyyh.

⁴Tii b'ÿ maa napëë däk nyy hë tii, ta heen n'aa sa maboor hä kets'aa däk doo. 144 miw mäh, sahõnh hë 12 hedoo do Isaraéw† taah sa panaa mahang.

⁵Judah panaa mahang 12 miw,

Rubën panaa mahang 12 miw,

Gad panaa mahang 12 miw,

⁶Aseer panaa mahang 12 miw,

Napatawi panaa mahang 12 miw,

Manaséh panaa mahang 12 miw,

⁷Simijãw panaa mahang 12 miw,

Rewi panaa mahang 12 miw,

Isakah panaa mahang 12 miw,

⁸Seburün panaa mahang 12 miw,

Joséh panaa mahang 12 miw,

Bën-Jamih panaa mahang 12 miw na-ääj hë.

Tak'ëp hajõk do Jowãw hapäh do ky n'aa hahÿÿh

⁹Ta ti jawén ÿ hegãã wät, tii bä tak'ëp hajõk do ÿ hapäh. Dooh ji haja bä ji etsén bä tak'ëp rabahajõk do hyb n'aa. Sahõnh hë häj n'aa buuj uuh, sahõnh hë panaa uuh, sahõnh hë né hë badäk hahÿÿ hä

---

* **7:2** P'ooj ub sa moo heen n'aa hä takerii däk sa häd heen n'aa. Ta me rabats'aa däk sa h'ëed hedoo doo. Ta me na-ääj hë rabats'aa däk kerih do hä taky n'aa jawyg däk hyb n'aa. † **7:4** Jakóh né ti *Isaraéw*.

habong do uuh, sahõnh hẽ sa kyyh her'oot do uuh tii. P'op Hagä Do bag'ããs do tyng n'aa pooj jé, B'éé T'aah pooj jé rabab'ëéh. Hawak sa saroor. Sa moo gó rapatsëé madyyk g'aad hadoo, ratsebé do heen n'aa.

¹⁰ Tak'ëp rageëenh hahỹỹ da:

“P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do tabagã tyng n'aa jó hasooh doo, B'éé T'aah na-ãäj hẽ ti ër hed'ëöp doo!”, nãk sa kyyh.

¹¹ Sahõnh hẽ ããs rabab'ëéh P'op Hagä Do bag'ããs do tyng n'aa w'oo hã, 24 hedoo do wahë n'aa w'oo hã, ji meheet pé kabaj'aa do w'oo hã. Tii bã rabehyy b'ëéh tũũ, tũũ ramaboor ehyy bëéh, tii bã P'op Hagä Do hã raj'aa etsëé kãn.

¹² Hahỹỹ da sa kyyh:

“Ỹỹ. Tii d' né hẽ. Taw'ãäts hẽ!

Õm, P'op Hagä Doo, ãã h'yy kaha'eeh doo,

õm ãã j'aa etsëé had'yyt hẽ,

õm ãã hyb n'aa jewyyg had'yyt hẽ.

Tak'ëp mahajaa do a h'yyb gó tabawäd had'yyt hẽ.

A wë ãã tsebee had'yyt hẽ sahõnh hẽ ãã hã mabanoo do hyb n'aa.

Õm ãã wehëe had'yyt hẽ.

Sahõnh hẽ bagãã had'yyt do õm.

Tak'ëp mabahejooj had'yyt hẽ!

Ỹỹ. Tii d' né hẽ. Taw'ãäts hẽ!”, nãk sa kyyh.

13 Tii bä 24 hedoo do wahë n'aa see ÿ teanh: “Jaa ti saroor hewak doo gó hab'ëéh doo? N'yy hënh rahana?”, näng.

14 Ti ÿ ky gadoo: “Dooch ÿ hapëë bä. Õm ti hapäh, hyb n'aa jawyk doo”, näng ÿ ta hä.

Ti hä ÿ taky hadoo: “Ti ti nanäng tak'ëp raba-hoop noo gó hahob bong do paah. Sa saroor rahetsyyd bong, hewak sa saroor ran'oo bä B'éé T'aah majyyw hyb n'aa”,[‡] näng.

15 “Ti hyb n'aa”, näng, “P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé rabab'ëéh. Ta hä ji hyb n'aa jaw'yyk do tób n'aa yt hä ta hä rahyb n'aa jew'yyk, ta wë ramoo bok adëb bä, atsëm na-ääj hë. P'op Hagä Doo, tabag'ääs do tyng n'aa jó hasooh do tabawät da sa mahang, sa hä tamo n'aa jesuu da.

16 Dooch rasa boo bä, dooh rahoo kaaj boo bä. Dooch papÿÿj bag tak'ëp baju do rahob boo bä, dooh na-ääj hë tak'ëp batäng do rahob boo bä.

17 Tii d' tawén hadoo, B'éé T'aah, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa hoo gad'oo bä hageët do hag'ääs da sa hä, b'éé hagã n'aa ta masãäh baad tabahag'ääs doo da. Tamahũũm da ta tii, naëng ji hedëb had'yyt hë hanoo doo hënh. P'op Hagä Do awug hõm da sa ty nabëéh, ta tii bä dooh ji aód wäd bä do hyb n'aa”, näng 24 hedoo do wahë n'aa see kyyh.

8

Setsi däg do hadoo do kets'aa däk do ky n'aa hahÿÿh

[‡] 7:14 Jesus sa hyb n'aa dajëp do hyb n'aa kawug hõm sahõnh hë nesaa do sa h'yyb gó hanäng do paah. Tii d' né hë tahanäng pé tii.

¹ Setsi däg kets'aa däk do ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa B'éé bado hõm bä kä, badatih däk hÿ pong jé 30 minut tahyb n'aa péh.

² Tii bä setsi hedoo do ääs P'op Hagä Do matym gó hab'ëeh do ÿ hapëë kån. Tii bä takan'oo däk sa hã setsi gamehÿÿh do nahëeh, torõm-bet häd näng doo.

³ Tii bä kä, ääs see ana kån, rama ejuu do tyng pa tabag'ëed däk. Buu benyym do ji ejuu do nahëë k'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb ta moo gó tatón. Tii bä hajõng buu benyym do in-sijëen häd näng do takan'oo däk ta hã, buu benyym do rama ejuu do tyng k'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb jó tama ejuu hyb n'aa, P'op Hagä Do karapee ta hã ky n'aa ets'ëë do daheeh P'op Hagä do hã takan'oo däk hyb n'aa.

⁴ Tii bä ääs moo gó naa in-sijëen tsyg as'ëeg kån P'op Hagä Do wë. Atsyg as'ëeg kån ta wë, ta karapee ky n'aa ets'ëë do sa kyyh sii hë.

⁵ Tii bä ääs bado däk buu benyym do nahëeh, rama ejuu do sëh me tah'aa däk, tii bä kä sahõnh hë hëej haw'ääts hë wë tadawäts hyy kån. Tii bä tetoow kån, daruu däk, awyb kån, k'ääts katajus kån.

Setsi gamehÿÿh do nahëë torõm-bet häd näng do ky n'aa hahÿÿh

⁶ Tii bä kä, setsi hedoo do ääs gameh'ÿÿh do nahëë pats'ëë do ramatakä däk ragamehÿÿh hyb n'aa.

⁷ Tii bä pooj jé hadoo do ääs gamehã kån ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bä kä, naeng tak'ëp dagäp do pä hado däk doo, tëeg hõõ majyyw mahang kamekuuj däk do na-ääj hë kepyyj hyy kån hëej hënh. Tamawoob hë hadoo do see aooj jëë kån hëej

bód. Tamawoob hē hadoo do häj n'aa bä hanäng do uuh aooj jëë kån b'aah. Sahõnh hē jawii aooj jëë kån.

⁸ Tii bä ããs see gamehã kån ta gamehỹỹh do nahëeh. Tii bä kä, waëë hadoo tak'ëp p'op nu däk do kadaw'uuh do kadawäts tu akajar me. Akajar bód majjyw hado däk.

⁹ Tamawoob hē ta me habong do uuh dejëp. Tamawoob hē akajar me habong do marakate uuh karejã bong.

¹⁰ Tii bä ããs see gamehã kån ta gamehỹỹh do nahëeh. Tii bä sagõõh tak'ëp haeh doo, ta bag tak'ëp hõõ eh do hadoo, p'op naa tabadëë hyng. Tamii wób me, naëng k'ããts gó hana do wób me tabadëë kån.

¹¹ “Datsäng Doo”, sagõõh häd. Naëng uuh datsëë kån ta ti haj'aa. Hajõk badäk hahỹỹ hã habong do radejëp ta ti naëng datsäng do an'oo bä.

¹² Tii bä, ããs see gamehã kån ta gamehỹỹh do nahëeh. Tii bä sét hē papỹỹj bãh, sét hē kamarab bãh karejã kån. Pawóp hē papỹỹj bãh, pawóp hē kamarab bãh mad'aak doo, dooh takarejã bã. Tamawoob nuu me ji etyn bä sagõõh, tamawoob hē hadoo do see karejã wät. Rababong do paa badagyb däk. Sét adëb bä bód, sét hē atsëm bód dooh bag näng péh.

¹³ Tii bä, ỹ baheg'ããs bä, ỹ maa napäh wawii p'op wë hã kapuuh do kyyh. Hahỹỹ da ta kyyh: “Tak'ëp baad nado da, tak'ëp baad nado da badäk hahỹỹ bã habong do sa hã, tamawoob hē ããs mad'aak do ragamehỹỹh do nahëë ragamehã bã kä. Tak'ëp baad nado né da sa hã ta ti an'oo bã!”, näng wawii kyyh.

9

¹ Tii bä ji moo séd me hadoo do ääs kä gamehä kän ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bä kä, ÿ hapäh sagõõh tũũ, hëej hä hadäng doo.* Ta hä takan'oo däk tak'ëp t'õp gadarong do tabanesaa hënh noo tæg.

² T'õp gadarong do banesaa do tanoo gas'ëës bä, ganyyh tæg tsyg tak'ëp hadoo doo, p'op hasëek doo, tæg hõõ tsyg näng do hadoo. Papÿÿj, wë na-äaj hë ta tsyg ty gatsëe däk.

³ Ta tsyg mahang ragenyyh sabakar. Jé pad'yyt hë, hëej haw'ääts hë sabakar baboo kän. Sa hä takan'oo däk sëej betuuk doo da rabetuuk hyb n'aa.

⁴ Kamejõ däk sa hä jawii, b'aah, joom na-äaj hë ranarejää hyb n'aa. Kamejõ däk sa hä jääm hë hëej haw'ääts hë habong do P'op Hagä Do ma heen n'aa sa maboos nanäng do rabetuuk hyb n'aa.

⁵ Dooch takan'oo bä sa hä ta ti radej'ëep hyb n'aa, jääm hë takan'oo däk ji moo séd me kamarab noo gó rarahejää hyb n'aa hëej haw'ääts hë habong doo. Datés do rahoop, sëej ji tetuuk do ji ahoop doo da.

⁶ Ta ti bawät noo gó hëej haw'ääts hë habong do ratyw n'aa esoos da radej'ëp hyb n'aa paawä, tak'ëp rabahoop do hyb n'aa. Ti hadoo né hë, dooh da rawyyd bä. Rakarën da radej'ëb paawä, ti hadoo né hë, dooh rahaja bä radej'ëb bä.

⁷ Rakaneb'ooh noo gó ji enyyw hõm do kawaaro kaneb'ooh do pan'aa hadoo sabakar. Soog hadoo k'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb sa nuu gó hatoonh doo. Ajyy ÿÿj häd hadoo sa mamets.

* **9:1** Ääs see tahyb n'aa pé ti **sagõõh**.

⁸ Ỹj̃j̃ s̃ēen hadoo sa s̃ēen. Awad reãw hãd nãng do hadoo sa t̃ēg.

⁹ Sa h'yyb gatsapoog n'aa, h'yy kasep'ook sapaar s'ēeb hadoo. Tak'ēp maa nesaa do sa k̃ēg kyyh, hajōng do kawaaro, kawaaro ratakyyk do na-ããj h̃ē kaneb'ooh doo h̃ēnh waj'aah do ky hadoo.

¹⁰ Dõm enãh. S̃ēej hadoo sa w'ooh. Sa w'oo hã hana doo me ta mahỹj̃j̃ me h̃ēej haw'ããts h̃ē habong do rabahoop ran'oo bã ji moo s̃ed me kamarab noo gó.

¹¹ ããs nesaa do t'õp gadarong doo gó tabanesaa h̃ēnh naa hanyyh doo, sa wah̃ē n'aa. Eberew kyy me ta hãd Abadõn. Gereg kyy me ta hãd Aporijõn.†

¹² Pooj j̃e tak'ēp nesaa do s'ēeh hadoo doo gó ỹ hapãh do tab̃ēej hõm kãn. Pawóp h̃ē rahoop do pan'aa ti abong nã.‡

¹³ Ji ma poo oow see pé hadoo do ããs gamehã kãn tii bã ta gamehỹỹh do nah̃ēeh. Tii bã, P'op Hagã Do pa hahãng do in-sij̃ēen rama ejuu do tyng k'ããts t̃ēg gabar̃ēeh do s'ēeb, ta sasu me hab̃ēeh do poo gesõm doo bã naa ỹ maa napãh ky ganyyh doo.

¹⁴ Hahỹj̃j̃ da ta ti kyyh ji ma poo oow see pé hadoo do ããs hã: “Masood hõm ji meheet pé hedoo do ããs tamii maeh do Éw-Parat hãd nãng doo bã kamaw'yyd dãk doo”, nãng poo gesõm doo bã naa ganyyh do kyyh.

¹⁵ Tii bã tasood hõm ji meheet pé hadoo do ããs, tamawoob h̃ē hadoo do uuh badãk hahỹj̃j̃ hã habong do radej'ēep hyb n'aa. Ta ti noo gó b̃ē no

---

† **9:11** “Rejãã doo,” tahanãng pé ta hãd. ‡ **9:12** Tamawoob h̃ē hadoo do rahoop do pan'aa see 8.13 hã wawii her'oot do paa né tii.

n'aa däg né hē, ta ti radej'ëep hyb n'aa ji meheet pé hedoo do ããs P'op Hagä Do enyyw däk.

¹⁶ ÿ maa napäh nyy hē sa warahén kawaaro jó hah'ũüm doo: 200 milhōes.

¹⁷ Hahÿÿ da säh ÿ hadoo doo gó ÿ hapäh kawaaro, ta jó hah'ũüm doo: Ty gahiin, tēeg hōō ty hahiin do hadoo, jabaruut, saw'aak do na-ãäj hē sa h'yy gatsapoog n'aa. Kawaaro sa nuuh, awad reãw nuu häd hadoo. Sa noo gó naa ganyyh tēeg hōō, tēeg tsyg, saw'aak do na-ãäj hē.

¹⁸ Tamawoob hē hadoo do uuh badäk hahÿÿ hã habong do dejëp, tēeg hōō, tēeg tsyg, saw'aak do mahÿÿj.

¹⁹ Sa hejój banä kãn sa noo gó naa, sa dōm hã naa. Aw'yy hadoo sa dōm. Sa dōm poo gad'oo hã nu enäh. Tii me rarejãã badäk hahÿÿ hã habong doo.

²⁰ Hëej haw'ãäts hē habong do wób, nadejëp doo, sahōnh hē ta ti rabahapëe né paawä, dooh rat'yyd kamehĩn bã baad nadoo do ramoo bok do hã. Dooch reréd bã karap'aar h'yyb nesaa do rahyb n'aa jew'yyk doo. Dooch reréd bã sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk doo. K'ãäts tēg gabarëeh do s'ëeb, k'ãäts tēg hawak do s'ëeb, k'ãäts tēg hahiin do s'ëeb, pä s'ëeb, b'aa s'ëeb ta ti sa kabarii. Dooch rahapëe bã, dooh ramaa napëe bã, dooh raboo bã.

²¹ Dooch badäk hahÿÿ bã habong do rat'yyd kamehĩn bã ta wób radej'ëep do hã, ramehëm do hã, sa ÿÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabeÿÿh do hã, ta wób sa ma rets'ëek do hã.

10

Kerih do kapōōs do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bā āās tak'ëp kabaj'aa do see ÿ bahapäh hÿ pong jé naa hahyng doo.* Wë puh mahang tabahyng. Sarahöd ta nu pong jé tabakëë. Papÿÿj gabarëeh do hadoo ta mamets. Tëeg hõõ hadoo ta tsyym.

² Kerih do kapõõs do paa kapyn hõm do ta moo gó. Ta tsyym hub akajar jó tabahäng. Hëej hã ta tsyym s'ÿÿ bahäng.

³ Tak'ëp ta kyyh, awad reãw häd näng do hahih wät do hadoo, äm n'aa näng doo. Taky ganyyh bā, setsi hedoo do darung do raky gadoo.

⁴ ÿ berih bā paawā setsi hedoo do darung do sa kyyh, ÿ maa napäh kyyh hã ÿÿ, hÿ pong jé naa hahÿÿ da ky hadoo doo: “Merii manä setsi hedoo do darung do rahe'oot doo. Maher'ood manä da”, näng hÿ pong jé naa ky ganyyh do kyyh hã ÿÿ.

⁵ Tii bā, āās akajar jó, hëej hã na-ääj hë hagëet do ÿ hapëë wät doo, p'op ta moo hub tagadahëë kån wë hã.

⁶ Tii bā kã, hedëb had'yyt do häd gó, ky kaneh'ÿÿt doo me taky däng. Wë, papÿÿj, kamarab, sagõõh, badäk hahÿÿh, sahõnh hë ta hã hanäng do sii hë, akajar ta me habong do sii hë pahuuj wät do häd gó né hë taky däng. Hahÿÿ da ta kyyh: “Dooh da P'op Hagä Do gadaa wäd bā.

⁷ Ta gamehÿÿh do nahëë setsi hadoo do āās kã gamehã bā kã, kaja däg kån da P'op Hagä Do h'yyb däng do ji nahapäh nä doo. Ta ky n'aa rod sa hã tametëeh do paa hadoo doo da né da”, näng āās kyyh.

⁸ Tii bā kã, hÿ pong jé naa ky ganyyh do kyyh,

---

* **10:1** Badäk hahÿÿ bā naa Jowãw bahapäh tii.

pooj jé ŷ maa napäh doo, p'aa hēnh taky hadoo hã ŷŷ. “Magado kerih do kapyn däk doo, ããs akajar jó, hēej hã tsyym häng do moo gó naa”, näng ta kyyh hã ŷŷ.

⁹Tii bã ta wē ŷ bahõm, ŷ betsēē kerih do tabanoo hyb n'aa hã ŷŷ. Ti taky hadoo hã ŷŷ: “Mado däg. Makarēeb jēeh. Egēeh da a noo gó, mabaa bēeh hadoo. A wog gó da matsing”, näng ta kyyh.

¹⁰Tii bã kerih do ŷ bado däk ta moo gó naa, ŷ awa jēng. Egēeh né hē noh ŷŷ gó, mabaa bēeh hadoo. ŷ karēeb jēng jawén paa bã, matsii kãn wok ŷŷ gó.

¹¹Tii bã rē tanyy ky hadoo hã ŷ hahŷŷ da: “Kamejõ däk a hã, p'aa hēnh mamaher'oot hyb n'aa ta jawén hana do ky n'aa P'op Hagä Do metēeh do hajõk do hēej haw'ããts hē habong do sa ky n'aa hã, hajõng hãj n'aa babuuj sa ky n'aa hã, hajõk hedoo do badäk hahŷŷ bã sa kyyh her'oot do sa ky n'aa hã”, näng hã ŷ her'oot doo.

11

Pawóp hadoo do P'op Hagä Do ky n'aa rod sa ky n'aa hahŷŷh

¹Tii bã takan'oo däk hã ŷŷ ji metyy n'aa nahēē ji tatu hadoo doo. Ti rē tanyy ky hadoo hã ŷŷ: “Ahõm, mety P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa ta madawēēt doo, ta gagod, h'ēed pénh tanu däk. Mamety na-ããj hē P'op Hagä Do hã rama ejuu do tyng. Metsén ta tii bã P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, nyy hē.

²Mety manä P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa wahoo. Ta ti takan'oo däk P'op Hagä Do karapee nadoo do sa hã. 42 ta kamarab n'aa

rababep panang Jerusarēnh. Ti hyb n'aa mety manäh.*

³ Ÿ mejũũ da pawóp hadoo do kēh ŷ n'aa herot doo. Kēh ŷ n'aa ramaher'oot da ta wób sa hã ta ti 1,260 ta ã noo gó.† Saroor hebaan do hejoooh do ji h'yy katón do heen n'aa rapadedēek da”, nāng ta kyyh.

⁴ Pawóp hadoo do ta ky n'aa rod, pawóp hadoo do joom oriib, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahōnh hē bag'ãās do pooj jé habēeh do tii.‡ Pawóp hadoo do ta bag tyng, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahōnh hē bag'ãās do pooj jé habēeh do ti na-ãāj hē.§

⁵ Sa majĩ rakarēn bā rarahejā bā paawā sa hã, tēeg hōõ ganyyh sa noo gó naa sa majĩ ragawats'iik hyb n'aa. Tii da radej'ēep sahōnh hē sa hã rarejāā karēn do paawā.

⁶ P'op Hagä Do an'oo däk sa hã 42 kamarab noo gó naeng nadots wäd ran'oo bā, P'op Hagä Do ky n'aa raher'ood nuuj jé. P'op Hagä Do an'oo däk majyyw hado däk ran'oo bā naeng. Tan'oo däk na-ãāj hē sahōnh hē hedoo pé baad nadoo doo me badäk hahŷ rarejāā. Rakarēn do pénh tii d' rabad'oo P'op Hagä Do anoo sa hã.

⁷ Rabahajaa bā kä P'op Hagä Do ky n'aa ramaher'oot doo, 42 kamarab bahēej jeng bā kä, tabanas'aa, tak'ēp t'õp gadarong doo gó naa, tabane-

---

* **11:2** Rawén bep da, raty n'aa ges'yyk do hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa wahoo. Rakarēn rarejāā tii. Dooh rahyb n'aa jewyyg bā da, tahanäng pé tii. † **11:3 1,260 ta ãh hedoo doo**, 42 kamarab né tii, tēg nad'ēed is do 2 hã takerii däk doo. ‡ **11:4** P'op Hagä Do ky n'aa rod Sakarija häd nāng do hapäh do paa ti ta tii. § **11:4** Joom oriib, ta bag tyng pawóp hadoo doo, ta ky n'aa rod sa metēe n'aa tii.

saa hēnh naa hanyyh do kamaj'īī da sa wē, taj'aa et'ēēk da sa hā, tadej'ēēp da.

⁸ Panang ky n'aa etsēēh do tyw n'aa bā abē hōm da sa kamag n'aa. Panang Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do repēēm dāk do paa ti panang ky n'aa etsēēh doo. Sodoma, Esit na-āāj hē ramaneēēnh ta ti panang hād wób.**

⁹ Sahōnh hē né hē badāk hahỹỹ bā habong doo, ayy, yỹj, sahōnh hē panaa uuh, sahōnh hē sa kyyh her'oot do sa uuh, sahōnh hē hāj n'aa babuj uuh na-āāj hē, tamawoob hē ta āh, sét hē ta bód ta jó noo gó raheg'āās da sa kamag n'aa paah. Dooh da ran'oo bā sa kamag n'aa radakā jēē bā.

¹⁰ Sahōnh hē badāk hahỹỹ hā habong do ratsebé da pawóp hadoo do dejēp do paa sa hyb n'aa. Tak'ēp ratsebé do hyb n'aa kā, sa matym n'aa ramejũ da sa da hadoo do wē. Tii d' rawén d'oo tak'ēp rabahoop do hyb n'aa paa pawóp hadoo do ta ky n'aa rod sa moo gó.

¹¹ Ti hado né paawā, tamawoob hē ta āh, sét ta bód ta jó jawén paa bā, ta pahuunh do ji edēb hanoo do P'op Hagā Do hā hana do edēēb bong sa kamag n'aa paah. Edēb bē kån. Tak'ēp rabeỹym bong sahōnh hē ta ti hapäh doo.

¹² Tii bā pawóp hadoo do ramaa napēē wāt kyyh tak'ēp hadoo do hỹ pong jé naa. “Bē as'ēēg wawēē hē”, nāng ta ti kyyh sa hā. Tii bā wē puh mahang rabas'ēēg kån hỹ pong jé sa majīī matym gó.

¹³ Ti noo gó né hē tak'ēp k'āāts katajus wāt. Tób panang bā hatoonh do ji moo sahōnh hē ken'yuh sét hē kag'ēēd bēēh. 7 miw panang buuj dejēp

---

** 11:8 Jerusarēnh panang hā rapes'āāp tii.

k'ãäts katajuus do haj'aa. Ta wób kä, kedëeb bong do raj'aa etsëe wäd kãn tii bã P'op Hagä Do hỹ pong jé hawät doo.

¹⁴ Tabëej hõm kãn pawóp däg kä tak'ëp nesaa do s'ëeh hadoo doo gó ÿ hapäh doo. Tamawoob hë hadoo doo kä ti awät nä.

Setsi däg do gamehỹh do nahëe ky n'aa hahỹh

¹⁵ Tii bã setsi hedoo do ãäs kä gamehã kãn ta gamehỹh do nahëeh. Tii bã hajõng kyyh tak'ëp ky hedoo do ky ganä kãn hỹ pong jé. Hahỹ da sa kyyh:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yy kaha'eeh doo, Kristo tah'yyb däng do na-ãäj hë tii kä hỹh kä sahõnh hë badäk hahỹ bag'ãäs doo.

Tabagã had'yyt da”, näk sa kyyh.

¹⁶ Tii bã 24 hedoo do wahë n'aa, sa bagã tyng n'aa jó hat'oonh do rabehyy b'ëeh P'op Hagä Do matym gó. Tũũ sa maboore me rabehyy bëeh, P'op Hagä Do raj'aa etsëe kãn.

¹⁷ Hahỹ da sa kyyh:

“A wë ãã tseb'ee, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo.

Õm né ti da hë hawät doo, p'ooj ub hawät doo, hỹ jawén hawäd had'yyt doo.

A wë ãã wén tseb'ee, tak'ëp hadoo do a hejój mametä däk do hyb n'aa,

sahõnh hë mabagã däg kãn do hyb n'aa.

¹⁸ Tak'ëp sahõnh hë häj n'aa babuuj rakawajãän paa a wë.

Kaja däg kån hÿÿ kã makawajãån doo gó ta sãm mabaanh doo.

Kaja däk dejëp do paa nesaa doo hënh maky n'aa etyy doo.

Kaja däk na-ããj hë ta sãm baad hadoo do manoo do a ky n'aa rod sa hã,

tsyt hë a wë kasëew bong doo, òm weh'ëeh do sa wë na-ããj hë.

Tii d' mabad'oo ky n'aa nets'äs do sa hã, ky n'aa etsëeh do sa wë na-ããj hë.

Òm rejãã da badäk hahÿ rejãã doo", nãk sa kyyh.

¹⁹ Tii bã noo kasëets däg kån P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa hÿ pong jé hasooh doo. Ta hood P'op Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa ji hapëë kån tii bã ta gó hahäng doo. Tak'ëp tabawyp tii bã, tak'ëp tadarung, et'oom, naëng tak'ëp dagäp do pä hado däk do kajäg kån.

12

ÿÿnh, tabanas'aa daheeh Jowãw hapäh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bã kã, tak'ëp meuj n'aa nãng do heen n'aa ganyyh wë hã. ÿÿnh ganyyh. Papÿÿj gabarëeh doo da ta saroor tagana doo. Kamarab jó tabagëët. 12 sagõõh ta nuu gó hasooh do hã.*

² Etaah ÿÿnh hadoo doo. Tak'ëp tabawaam ajãn mahÿÿj ganyyh do hyb n'aa.

---

* **12:1** Isaraéw buuj P'op Hagä Do karën do moo bok do heen n'aa tahyb n'aa pé ta ti ÿÿnh.

³ Tii bā tak'ēp meuj n'aa nāng do heen n'aa see ganyyh wē hā. Tabanas'aa hahiin do tak'ēp haeh do ganyyh. Setsi ta nuuh. Setsi ta soog. Ji moo sahōnh hē ta s'āān, dōm nāng.†

⁴ Tamawoob hē hadoo do uuh sagōōh tadewäts hyng tūū hēēj hā ta dōm me. Ȳñh hedoo do ajān benāng do pan'aa pooj jé tabanas'aa bag'ēēd dāk, ajān benyy dāk bā kā nayyw hē tabawēh hyb n'aa paawä.

⁵ Tii bā ta t'aah aj'y y enyy däg kän. Dooh tabanas'aa haja bā ȳñh hadoo do t'aah tawēē jēē bā, nayyw hē P'op Hagä Do masäg kän do hyb n'aa ta wē, tabagā tyng n'aa wē kā. Sahōnh hē hāj n'aa buuj ȳñh hadoo do t'aah bag'āās da. Tagawats'iik da ta hā ky nadah'eeh doo.‡

⁶ Tii bā ȳñh hadoo do kejēn hōm tabanawäng hēnh, ta pooj jé P'op Hagä Do benyyw dāk doo hēnh. Ta tii bā ȳñh rabahagāā kän 1,260 ta ā noo gó.§

⁷ Tii bā rakaneb'ooh hỹ pong jé. Mikéw kā, āās sa wahē n'aa, āās ta sii habong do rakanebōh kän tabanas'aa sa sii, āās nes'aa padēēk do tabanas'aa karapee sa sii.

⁸ Tabanas'aa rakamajē boo né paawä Mikéw sa wē, dooh tahaja bā Mikéw. Ti hyb n'aa dooh

---

† **12:3** Nesaa Do Yb né hē ti tabanas'aa. ‡ **12:5** Gereg kyy me hahỹ da takerii dāk: “Sapaar s'ēēb tabagā n'aa heen n'aa da.” Sa moo gó bagā n'aa ratón rabag'āās do heen n'aa. Sapaar s'ēēb tabag'āās do heen n'aa, tagamawats'iik do ta majī, ta hā ky nadah'eeh doo, tahanāng pé tii. Jesus ky n'aa né ti hahỹh. § **12:6** 42 kamarab tii. Tamawoob hē ta baab, ji ma poo oow see pé kamarab ta jó tii.

takan'oo wäd bä hỹ pong jé raboo boo bä, tabanas'aa hã, ta karapee sa hã.

⁹ Tabanas'aa yb paa radawäts hyng tũũ. Ti né hẽ ti aw'yy hadoo do p'ooj ub hawät do Dijab ramaneëenh doo, Nesaa Do Yb. Ti né hẽ ti ta s'ee hẽnh, dawëë P'op Hagä Do mahãnh sahõnh hẽ badäk hahỹỹ hã habong do h'yyb mahũũm do paah. Badäk hahỹỹ hẽnh radawäts hyng, ããs nesaa do ta karapee hedoo do daheeh.

¹⁰ Tii bä ỹ maa napäh tak'ëp hỹ pong jé her'oot doo. Hahỹỹ da ta kyyh:

“Kaja däg kãn hỹỹ kä P'op Hagä Do ji ted'ëep do Nesaa Do Yb hejój mahãnh.

Kaja däg kãn na-ããj hẽ ta hejój me sahõnh hẽ tabag'ããs doo.

Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hyb n'aa jawyg däk hỹỹ kä sahõnh hẽ sa bahãnh.

Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do dawäts hyng do hyb n'aa ër hỹỹj hedoo do

ky n'aa tapa had'yyt hẽ do P'op Hagä Do matym gó.

¹¹ B'éé T'aah majjyw hyb n'aa,

ta ky n'aa ramaher'oot do hyb n'aa, raky daheeh do hyb n'aa na-ããj hẽ

ta ti raj'aa et'ëek ta ti sa majĩ, Nesaa Do Yb.

Dooch ta bahãnh rakamahãnh bä badäk hahỹỹ hã ji hawät doo.

Ti hyb n'aa, dooh reỹỹm bä dajëb hã.

¹² Ti hyb n'aa, bë tsebee hỹ pong jé.

Sahõnh hẽ bë hỹ pong jé habong do bë tsebee!

Bëë kä, badäk hahỹỹ bä habong doo,

akajar me habong do na-ããj hẽ,

tak'ëp nesaa da bë hä bë wë Dijab bahyng do hyb
n'aa.

Tak'ëp né hë takawajãän,

tahapëë däk do hyb n'aa edaa däk radawäts gëët
doo”,

näng hÿ pong jé her'oot do kyyh.

¹³ Tabanas'aa bahapäh bä kä ti tũũ, badäk hahÿÿ
hënh radawäts hyng doo, ta no n'aa masoo ÿÿnh
t'aah henäng doo.

¹⁴ Dooch tabanas'aa haja bä, ÿÿnh hadoo do hä
takan'oo däk do hyb n'aa wawii tak'ëp haeh do këg,
tabanawäng hënh ta hä tabenyw däk doo hënh
takapuh hõm hyb n'aa, takejën hyb n'aa. Ta tii bä
rabahag'ãäs ta hä tamawoob hë ta baab, ji ma poo
oow see pé kamarab ta jó. Dooch aw'yy hadoo do
haja bä ta t'ĩ hënh tahõm bä.

¹⁵ Tii bä aw'yy hadoo do etsós wät naëng. Tamii
hado däk. Takarën paawä wän n'aa hejooch do
bahëm hyng ÿÿnh.

¹⁶ Dooch tahaja bä. ÿÿnh hadoo do k'ãäts masaa
kän. K'ãäts karëëb jëng tamii tabanas'aa noo gó
ganyyh doo.

¹⁷ Ti hyb n'aa tak'ëp tabanas'aa kawajãän kän
ÿÿnh wë, ti hyb n'aa ahõm kän ÿÿnh hadoo do
panaa wób sa wë takamaj'ĩ hyb n'aa. P'op Hagä
Do mejũũ do ky dah'eeh do ti ta panaa wób,** Jesus
ky n'aa nerét doo.

¹⁸ Tii bä akajar nabyy me tabanas'aa bag'ëed
däk.

** 12:17 Jesus hä h'yy ka'eeh do tii.

13

Tabanas'aa see akajar me naa hanyyh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bä ÿ hapäh tabanas'aa see akajar me naa hanyyh doo. Setsi ta nuuh. Ji moo sahõnh hẽ ta s'ããn. Ta s'ããn hã ti atoonh ta soog. Sét ken'yÿh ta nuu hã takerii däk ta häd wób P'op Hagä Do tah'yÿb rejãã doo.

² Awad rewopaad häd näng do häd hadoo ta ti tabanas'aa ÿ hapäh doo. Awad see péh, uus häd näng do hadoo ta tsyym, ta mooh. Awad reãw häd näng do noo hadoo ta nooh. Tabanas'aa seeh, dõm näng doo,* pooj jé ÿ hapäh doo, an'oo däk ta hejój, tabag'ããs doo, tabanas'aa akajar me hanyyh do hã. Tan'oo däk na-ããj hẽ ta hã tak'ëp tahÿb n'aa jawÿg däk hyb n'aa.

³ Akajar me hanyyh do tabanas'aa nuu see hã ta rog noo eh do paa tyw n'aa. Dajëp ji edoo né paawä ta rog mahÿÿj, dooh tadajëb bä. Mah'uu däk ta rog. Ti hyb n'aa, sahõnh hẽ badäk hahÿÿ bä habong do rahÿb n'aa meuunh, rawén ky sũüt tabanas'aa tame hanyyh doo.

⁴ Tii bä badäk hahÿÿ bä habong do rahÿb n'aa jewÿÿg däg kãn tabanas'aa dõm näng doo, tabanas'aa akajar me hanyyh do hyb n'aa jawÿg däk tan'oo däk do hyb n'aa. Tabanas'aa akajar me hanyyh do na-ããj hẽ rahÿb n'aa jew'yÿk. Hahÿÿ da sa kÿÿh: “DooH hahÿ tabanas'aa akajar me naa hanyyh do hadoo péh. DooH hajaa pé ta hã j'aa ketsë péh”, näk sa kÿÿh.

---

* **13:2** Nesaa Do Yb tii.

⁵ Tii bä tabanas'aa akajar me hanyyih do hä takan'oo däk ta hä hē taj'aa etsē ta ky n'aa hä. Takan'oo däk ta hä taher'oot doo me P'op Hagä Do tah'yyb rejää doo. Takan'oo däk ta hä 42 kamarab noo gó h'yyb jawyg gó tamejũũ hyb n'aa.

⁶ Tii bä taher'ood kãn nesaa do P'op Hagä Do tah'yyb rejää doo. Taher'ood kãn P'op Hagä Do häd rejää doo. Taky n'aa rejää P'op Hagä Do karapee, P'op Hagä Do panang, hÿ pong jé habong do na-ããj hē.

⁷ Takan'oo däg kãn ta hä P'op Hagä Do karapee, tsyt hē ta wē kasēew bong do wē takamaj'ĩĩ hyb n'aa. Takan'oo däk sa hä taj'aa et'ēek hyb n'aa. Tii bä takan'oo däk ta hä, sahõnh hä tamejũũ hyb n'aa. Sahõnh hē badäk hahÿÿ hä habong do hä, ajyy, ÿÿj sahõnh hē sa panaa hä, sahõnh hē sa kyyh her'oot do hä, sahõnh hē häj n'aa babuuj hä tamejõ kãn.

⁸ Sahõnh hē badäk hahÿÿ bä habong doo, sa häd kanerii däk do edëb had'yyt hē gadoo do heen n'aa hä raj'aa etsē da tabanas'aa. B'éé T'aah, badäk hahÿÿ bä tadu dahäng noo gó naa P'op Hagä Do h'yyb däng do tadajëp hyb n'aa, ta ti ti ji edëb had'yyt do heen n'aa danäh.†

⁹ Taw'ããts hē sahõnh hē maa nap'ëeh do ramaa newëë hahÿÿh:

¹⁰ “Jé sa hä P'op Hagä Do h'yyb däng do sa majĩĩ rameso padëek hyb n'aa,

sa majĩĩ moo gó rakameso däk né da.

Jé sa hä P'op Hagä Do h'yyb däng do sën-jeer me radej'ëep hyb n'aa,

---

† **13:8** Ta tii hä sa häd kerih doo, dooh raj'aa etsëë bä tabanas'aa.

sën-jeer me radejöp né da.”

Ti hyb n'aa taw'ãäts hē h'yib jawyg gó P'op Hagä Do karapee tsyt hē ta wē kasëew bong do ragadoo ta tii. Taw'ãäts hē dooh rah'yy gejë bä Jesus hã rah'yy ka'eeh do hã.

Tabanas'aa see k'ãäts gó naa hanyyh do ky n'aa hahÿÿh

¹¹Tii bä tabanas'aa see k'ãäts gó naa hana doo kä ÿ bahapëë kãn. Pawóp hē ta s'ãän. B'éé t'aah s'ãän hadoo ta s'ãän. Tabanas'aa dōm näng do hadoo ta kyyh.‡

¹²Tabanas'aa akajar me hanyyh do paa hejój gó, sahōnh hē ta ti hyb n'aa jawyk doo gó tabanas'aa k'ãäts gó hana do bawät. Tabanas'aa pooj jé hanyyh do ky gabuuj gó tamoo wät sahōnh hē tamoo wät doo. K'ãäts gó hana do anoo sahōnh hē badäk hahÿÿ bä habong do rahyb n'aa jew'yyk tabanas'aa ta nuu see rog mah'uu däk do paah.

¹³Tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa tabanas'aa k'ãäts gó hanyyh do moo wät. Tëëg hōō sii hē adëë hyng tũ hÿ pong jé naa tan'oo bä badäk hahÿÿ bä habong do sa matym gó.

¹⁴Meuj n'aa näng do heen n'aa tabanas'aa tame hanyyh do paa ky gabuuj gó tamoo wät do hyb n'aa, tawad'ii kãn badäk hahÿÿ hã habong doo. Tamejũ sa hã, kabarii tabanas'aa rog näng do paa heen n'aa ratama hyb n'aa, ta tii hã raweh'ëeh hyb n'aa. Tabanas'aa rog näng do paa né paawä, sën-jeer haj'aa, edëp nä.

‡ **13:11** Kaja hē tah'yib mahüüm sahōnh hē sa wē ji edoo né paawä, tak'ëp ji tawadii Nesaa Do Yb bad'oo doo da, tahanäng pé tii.

¹⁵ Tii bä tabanas'aa k'ããts gó naa hanyyh do hã takan'oo däk, kabarii tabanas'aa rog näng do paa heen n'aa tabedëb gëet hyb n'aa kä. Kabarii hedëb wät do hyb n'aa, er'ood kãn. Tamejũũ radej'ëëp hyb n'aa sahõnh hẽ kabarii ta heen n'aa hã hyb n'aa najew'yyk doo.

¹⁶ Tamejũũ na-ããj hẽ, sahõnh hẽ badäk hahỹỹ bä habong do sa moo hub hã tanado bä sa maboor hã radadäk ta heen n'aa. Ky n'aa nets'äs do hã, ky n'aa etsëeh do hã, ma näng do hã, kas'uut do hã, kariw n'aa tamah do hã, sahõnh hẽ sa karom hã na-ããj hẽ radadäk da ta ti heen n'aa.

¹⁷ Ta ti heen n'aa nanäng doo, dooh da tahaja bä tets'ëẽ bä takarën doo, dooh na-ããj hẽ tahaja bä ta wë hanäng do tesëem bä. Tabanas'aa tame naa hanyyh do paa häd né ti ta heen n'aa. Ta häd numero n'aa tii.

¹⁸ Taw'ããts hẽ tak'ëp ji h'yy ganäng hahỹỹ hã. Taw'ããts hẽ jé h'yy ganäng do tahyb n'aa newëë nyy d' tahanäng pé tabanas'aa numero n'aa. 666 ta numero n'aa. Aj'yy häd né tii.

14

B'éé T'aah 144 miw ta wë kasëew bong do ta sii habong do ky n'aa hahỹỹh

¹ Tii bä ỹ hegãã wät. Pój ỹỹ jé ỹ bahapäh B'éé T'aah waëë Sijõn häd näng do jó hageët doo.* Ta sii rababok 144 miw ta karapee wób. Sa maboor hã takerii däk B'éé T'aah häd, B'éé T'aah Yb häd daheeh.

---

* **14:1** Waëë **Sijõn** häd näng do jó P'op Hagä Do tób n'aa basooh ti noo gó. Ta tii bä Jerusarënh panang basooh na-ããj hẽ.

² Tii bā ŷ maa napäh hỹ pong jé hana do maa ena doo, gawakaa p'op hana do maa ena do hadoo, darung do tak'öp maa ena do ky hadoo. Etēn do nahēē hajōng tyd nāng do retēn do hadoo ŷ maa napäh doo. ³ P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé, ji meheet pé kabaj'aa do pooj jé, 24 wahē n'aa sa pooj jé 144 miw hedoo do papuuj ky n'aa kä rejäm kån. Dooh hajaa pé ta ti kejäm do ma kametēek péh. Jääm hē hajaa rama kamet'ēeg bā 144 miw hedoo doo, badäk hahỹh hā habong do mahang P'op Hagä Do wē kedēeb bong doo.

⁴ Ta ti hedoo doo, dooh noo gó rababok pé ŷh sa wē. Ti hyb n'aa baad had'yyt hē sa h'yyb P'op Hagä Do wē.† B'éé T'aah rahadaa had'yyt hē tahahōm hēnh. Jesus dajöp doo me ta sām, rakets'ēē hōm badäk hahỹh bā habong do sa mahang naa, tsyt hē P'op Hagä Do wē, B'éé T'aah wē na-āj hē ramoo bok hyb n'aa, pooj jé joom ag P'op Hagä Do wē kasēew hōm do hadoo rabahadoo hyb n'aa.

⁵ Dooh noo gó ranoo kanesa bā. Baad had'yyt hē rababok.

Tamawoob hē hedoo do ääs sa ky n'aa hahỹh

⁶ Tii bā ŷ hapäh ääs seeh, p'op wē hā kapuuh doo. Jé pad'yyt hē badäk hahỹh hā habong do hā tapanäk baad hadoo do nahānh do ky n'aa. Sahōnh hē hāj n'aa buuj sa hā, sahōnh hē panaa sa hā, sahōnh hē sa kyyh her'oot do sa hā, sahōnh hē né hē badäk hahỹh hā habong do sa hā tapanäk.

---

† 14:4 P'op Hagä Do hā had'yyt hē rah'yyb padēek. Dooh ta wób rah'yy kaha'eeh do hā rah'yy kae bā. Dooh kabarii hā rah'yy kae bā, dooh P'op Hagä Do rawad'ii bā, tahanāng pé ti dooh ŷh sa wē rabok péh.

⁷ Tak'ëp ta kyyh hahÿÿ da tapanäk bä: “Kaja däk sahõnh hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ bë h'yyb eÿÿm P'op Hagä Do hã, taw'ãäts hẽ tak'ëp bë weh'ëeh, bë j'aa etsëe ta hã. Bë hyb n'aa jewyyg, wë, hëej haw'ãäts hẽ, akajar, naëng k'ãäts gó naa ganyyh do mo haj'aa näng doo”, näng ta kyyh.

⁸ Tii bä ääs seeh, pooj jé hahõm do jawén tabana. Hahÿÿ da ta kyyh: “Gawatsig kãn, gawatsig kãn panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do Babirõn häd näng doo! ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do hadoo Babirõn panang. Tan'oo däk naëng oow mahÿÿnh do sahõnh hẽ badäk hahÿÿ bä habong do sa hã, tak'ëp baad nadoo do ramoo bok hyb n'aa ta sii, P'op Hagä Do kawajãän tan'oo bä sa wë.”‡

⁹ Tii bä ääs see ana kãn, ääs pooj jé hah'üüm do sa jawén. Tak'ëp ta kyyh. Hahÿÿ da taky hadoo: “Jé tabanas'aa akajar me hanyyh do hyb n'aa jew'yyk doo, kabarii ti tabanas'aa heen n'aa hyb n'aa jew'yyk do na-ãäj hẽ, jé gadoo do tabanas'aa heen n'aa ta maboor hã, ta moo hã radadäk hyb n'aa,

¹⁰ ta ti hedoo do P'op Hagä Do rejãä da sa hã tak'ëp takawajãän doo gó. Tak'ëp sa hã tarejãä do rahoop da. Dooh da P'op Hagä Do t'yyd mehÿÿn bä

---

‡ **14:8** ÿÿnh hajök do sii heÿÿh doo, sa sii naëng oow mahÿÿj ha'oom do ky n'aa gó tabeh'üüm. P'op Hagä Do mak'yys doo, ta wób h'yyb tatuk do sa nemuun P'op Hagä Do ramak'yys hyb n'aa ky n'aa ti ta tii.

sa hã. § Ta ti hedoo do rahoop da pä hadoo saw'aak do hahõng do tak'ëp mahỹnh doo. Aãs P'op Hagä Do wë kasëew bong do sa matym gó, B'éé T'aah matym gó na-ãäj hë rahoop da tii.

¹¹ Rahoop do tsyg as'ëeg had'yyt hë da. Dooh tahëej bä tii. Dooh da takan'oo bä rakameh'ãäk pé rahoop do hyb n'aa. Tabanas'aa, kabarii tabanas'aa heen n'aa na-ãäj hë hyb n'aa jew'yyc doo, ta häd heen n'aa gad'oo do rahob had'yyt né da", näng aãs kyyh.

¹² Ta ti hana nä do hyb n'aa, taw'ãäts hë h'yyb jawyk doo gó rababoo had'yyt hë P'op Hagä Do karapee tsyt hë ta wë kasëew bong doo, tamejũ do ky dah'eeh doo, Jesus hã h'yy ganajëng doo.

¹³ Tii bä ÿ maa napäh kyyh hỹ pong jé hana do hã ÿ ky hadoo doo. Hahỹ da ta kyyh: "Merii hahỹ da: Ky n'aa kedëng da hỹ jawén dejëp doo, h'yy ganajëng doo me Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo", näng.

"Te hub né hë tii", näng P'op Hagä Do Sahee. "Ta ti hedoo do rakameh'ãäk da hejooñh do rahoop do mahãnh. Hỹ pong jé ragadoo né da baad hadoo do ramoo bok do sãm", näng P'op Hagä Do Sahee.

Badäk hahỹ bã habong do ta hã h'yy kana'eeh do Jesus rejã do ky n'aa hahỹh

¹⁴ Tii bä ÿ hegã wät, wë puh hawak do ÿ hapäh pój ÿ jé. Wë puh pong jó ti asooh aj'yy hadoo doo. K'ãäts tég gabarëeh do ta soog ta nuu gó hasooh

---

§ **14:10** Panyyg ky n'aa gó tabeh'ũm ta ti ky n'aa Gereg kyy me. Hahỹ da takerii wät: "Tak'ëp mahỹnh doo, ta hood gó tagedu däk do tan'oo bã reëek. Tak'ëp mahỹnh do tii. Dooh takamekuuj bã tanahejooñh hyb n'aa. P'op Hagä Do kawajãan tii."

doo. Ta moo gó tatón joom ji nu gekää do nahëe tak'ëp hehäm doo.

¹⁵ Tii bä ääs see bana kän. P'op Hagä Do tób n'aa, hÿ pong jé hasooh doo bä naa tabanyyh. Tak'ëp hadoo doo me ta kyyh taky hadoo wë puh pong jó hasooh do hä. Hahÿÿ da ta kyyh: “Mata däg badäk hahÿÿ hä habong doo, raky n'aa kety hõm hyb n'aa, joom ta nahëe me ji gekää doo da, ji bataa doo da. Kaja däk nesaa do hä raky n'aa kety hõm do hyb n'aa, joom ahõõ däk do ji ata hõm do kajaa doo da”, näng ääs kyyh wë puh pong jó hasooh do hä.

¹⁶ Tii bä kä, ta nahëe me wë puh pong jó hasooh do tanu gak'ää hõm hadoo badäk hahÿÿ hä habong doo. Sahõnh hë tabata hõm.**

¹⁷ Tii bä P'op Hagä Do tób n'aa, hÿ pong jé hasooh doo bä naa tabanä kän ääs seeh. Ti na-ääj hë tatón joom nahëe tak'ëp hehäm doo. Uwa ag ji gamakää do nahëe tii.

¹⁸ Tii bä ääs seeh, tääg hõõ hagä n'aa, buu benyym do P'op Hagä Do hä rama ejuu do tyng bahäng bä naa tabana kän. Tak'ëp ta kyyh ääs joom nahëe hehäm do hatón do hä tamaher'oot bä. Hahÿÿ da taky hadoo ta hä: “Mado däg joom nahëeh, mata däg badäk hahÿÿ bä joom uwa ta tyd hä padëek doo. Wah'ëe padäg kä ta ag.”

¹⁹ Tii bä ääs gak'ää hõm kän uwa ag badäk hahÿÿ bä hanäng doo. Tata hõm ta ag, tadewäts hõm kän ji gatsi do hood gó. Takawajään doo gó tak'ëp da P'op Hagä Do rejää da badäk hahÿÿ bä ta hä h'yy kana'eeh do tahanäng pé tii.

** **14:16** Panyyg ky n'aa gó tabeh'üüm badäk hahÿÿ bä habong do taky n'aa ety do ky n'aa.

²⁰ Tii bä sa tsyym me ragetsii kän uwa ag, ji getsi do hood panang w'oo hã hasooh doo gó. Majyyw ganyyh tagetsi do hood gó naa. Maeë däk majyyw ganyyh doo. Kawaaro ewöd n'aa hã takajäk, p'op péj takajäk. Dawëë né hë takajäk, 300 kirõõm tahyb n'aa péh.††

15

Setsi ããs setsi tagadëëg ub nesaa do man'aa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bä kä, tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa see ÿ hapäh hÿ pong jé. Setsi ããs ÿ hapäh, tagadëëg ub setsi nesaa do man'aa doo. Tagadëëg ub tawén hadoo, ta ti tabës bä, gawatsig hõm do hyb n'aa P'op Hagä Do kawajään doo.

² Tii bä akajar paras-ko s'ëëb hadoo, tëëg hõõ hadoo doo me kamekuuj däk do ÿ hapäh. Ta ti akajar hadoo do jó ÿ hapäh sahõnh hë j'aa kets'ëë doo, tabanas'aa akajar see me naa hanyyh do paa hã, kabarii ta heen n'aa hã na-ãäj hë j'aa kets'ëë doo, ta häd numero n'aa ganad'oo do paah. Sa moo gó rapatsëë retën do nahëëh, sa hã P'op Hagä Do an'oo däk doo.

³ Tii bä rejäm kän Mosees, P'op Hagä Do karom paa ejäm wät do paah. Rejäm na-ãäj hë B'éé T'aah h'yyb n'aa jaw'yyk do jäm n'aa. Hahÿÿ da sa kyyh rejäm doo:

“Tak'ëp meuj n'aa näng do sahõnh hë mamoo wät doo

---

†† **14:20** Uwa ag nado ti rataa do ragetsi doo. Badäk hahÿÿ bä habong do P'op Hagä Do wë kamaj'ï do ããs radej'ëëp do ky n'aa tii.

Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahõnh
Hë Haj'ap Doo.

Baad had'op, heh'äät, sahõnh hë mamoo wät doo,
õm, sahõnh hë had'yyt bag'ääs doo.

⁴Jääm hë õm ti baad had'op doo,
tsyt hë nesaa do mahãnh hawät doo.

Sahõnh hë häj n'aa babuuj rabana da a wë,
õm rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.

Tii d' rabad'oo da, baad had'op do mamoo wät do
kametä däg kãn do hyb n'aa.

Ti hyb n'aa kä, sahõnh hë a hyb n'aa da rah'yyb
e'ÿÿm.

Tak'öp da õm raweh'ëeh Tak'öp Hyb N'aa Jawyk
Doo.

Sahõnh hë õm da raj'aa etsë", näk sa kyyh rejäm
doo gó.

⁵Ta ti jawén ÿ hegää wät, tii bä ÿ hapäh tanoo
kasëets hõm P'op Hagä Do tób n'aa hÿ pong jé
hanäng doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hood
tób n'aa.

⁶P'op Hagä Do tób n'aa gó naa rabanä kãn setsi
ääs, setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bä habong
do rahoop do man'aa doo. Pääñ papuuj rino häd
näng do s'ëeb hawak do gabarëeh do sa saroor. Sa
h'yyb mawyd k'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb.

⁷Tii bä, ji meheet pé kabaj'aa do see an'oo
däk sa hã setsi ta hood k'ääts tæg gabarëeh do
s'ëeb. Ta hood gó tagedu däk P'op Hagä Do hawäd
had'yyt do kawajääñ do metëe n'aa, badäk hahÿÿ
bä habong do sa jó rahah'ook hadoo hyb n'aa.

⁸Tii bä kä, ta tsyg P'op Hagä Do bag tak'öp
gabarëeh doo gó hana doo, ta hejój gó naa hana

doo, jé pad'yyt däg P'op Hagä Do tób n'aa gó. Dooh hajaa pé P'op Hagä Do tób n'aa gó hajëe suun péh, ta ti setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bã habong do rahoop do man'aa do kajaa bã kä.

16

Setsi ta hood P'op Hagä Do kawajãän do metëe n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bã, ÿ maa napäh kyyh tak'ëp hadoo do P'op Hagä Do tób n'aa bã naa hana doo. Hahÿÿ da taky hadoo setsi hedoo do ããs sa hã: “Bë ahõm, bë ahoog hyy badäk hahÿÿ hënh setsi hedoo do ta hood gó hanäng doo, P'op Hagä Do kawajãän do metëe n'aa”, näng ta kyyh.

² Tii bã pooj jé hadoo do ããs ahoog kãn ta hood gó hanäng do hëej jó. Tii bã, sahõnh hë tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa heen n'aa sa maboer hã, sa moo hã gado däk do hã, sahõnh hë kabarii ta heen n'aa hyb n'aa jew'yyk do hã na-ãäj hë genyyh sa rog manahuuh doo, nesaa doo, datés doo.

³ Tii bã ããs see akajar me tahoog kãn ta hood gó hanäng doo. Majyyw hado däk sahõnh hë naëng, kamag majyyw hadoo. Sahõnh hë akajar me habong do hedëp do paa dejëb kãn.

⁴ ããs see ahoog kãn ta hood gó hanäng do sahõnh hë tamii me, naëng k'ãäts gó ganyyh doo me na-ãäj hë. Majyyw hado däk sahõnh hë naëng.

⁵ Tii bã ÿ maa napäh ããs naëng hagä n'aa, hahÿÿ da P'op Hagä Do hã her'oot doo:

“Baad had'op õm.

P'op Hagä Doo, tsyt hě nesaa do mahănh hawät doo,
 da hě hawät doo, p'ooj ub hawät doo.
 Baad hadoo do ti mamoo wät doo,
 ta tii da sa hă maky n'aa etyy do hă,
⁶ Baad ub né ti sa hă mamoo wät doo,
 a karapee tsyt hě a wě kasëew bong doo,
 a ky n'aa rod na-ăăj hě radej'ëep do hyb n'aa paah.
 Sa majyyw gatsëk ran'oo bă radej'ëep noo gó.
 Ti hyb n'aa man'oo dăk majyyw né hě rabeëk hyb
 n'aa.
 Sa h'yyp haj'aa hě tii", năng ăăs naëng hagă n'aa
 kyyh.

⁷ Tii bă ỹ maa napăh kyyh P'op Hagä Do rama
 ejuu do tyng n'aa hă naa ăăs her'oot do ky gadoo
 doo. Hahỹỹ da ti kyyh P'op Hagä Do hă:
 "Ỹỹ, te hub né hě Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
 P'op Hagä Do Sahōnh Hě Haj'ap Doo.
 Baad had'op, heh'ăăt, sahōnh hě sa hă maky n'aa
 etyy doo", năng ti kyyh.

⁸ Tii bă ăăs see papỹỹj hă kă tahoog kăn ta hood
 gó hanăng doo. Tii bă kă, papỹỹj hă takan'oo dăk
 badăk hahỹỹ bă habong do tarejăă hyb n'aa tak'ëp
 baju doo me.

⁹ Tii bă byyh hetă padëk tak'ëp baju do haj'aa.
 Ti hyb n'aa P'op Hagä Doo, sahōnh hě rahoop do
 mo haj'aa năng do raky n'aa was'ee kăn. Tak'ëp
 rahob né paawă, dooh rat'yyd kamehĩn bă, dooh
 reréd bă nesaa doo. Dooh rakarën bă P'op Hagä Do
 rahyb n'aa jewyyg bă.

10 Tii bā āās see ahoog kån ta hood gó hanäng do tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa bagā tyng n'aa jó. Tak'ëp tabadagyb dāk jé pad'yyt hē tabanas'aa bag'āās doo bā. Badāk hahÿÿ bā habong do nag'aad kegës, tak'ëp datés do rahoop do hyb n'aa.

11 P'op Hagä Do hÿ pong jé bag'āās do raky n'aa was'ee kån tak'ëp datés do hyb n'aa, sa rog hyb n'aa na-āāj hē. Rahob né paawä, dooh rat'yyd kamehÿÿn bā baad nadoo do ramoo bok do hā. Dooh reréd bā baad nadoo doo.

12 Tii bā ji ma poo oow see pé āās kå ahoog kån ta hood gó hanäng do tamii maeh do Éw-Parat häd näng doo me. Tamii Éw-Parat mawooj dāk, sa wahë n'aa papÿÿj hana hēnh naa hena do sa warahén sii hē mawooj dāk doo me rabatsëg hōm hyb n'aa kaneb'ooh doo hēnh.

13 Tii bā ÿ hapäh tamawoob hē karap'aar h'yyb nesaa doo. Tabanas'aa dōm näng do noo gó naa ta see ganyyh, tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa noo gó naa ta see ganyyh, sa ky n'aa rod noo kanesa do noo gó naa ta see ganyyh.* Maj'ee hedoo karap'aar h'yyb nesaa doo.

14 Karap'aar h'yyb nesaa do né hē tii. Tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa ramoo bok. Jé pad'yyt hē badāk hahÿÿ bā häj n'aa wahë n'aa wë rabahōm, häj n'aa wahë n'aa sa warahén sii hē rabats'yyt hyb n'aa kaneb'ooh doo hēnh. P'op Hagä Do wë, ta karapee wë na-āāj hē rakaneboh paawä. P'op Hagä Do Sahōnh Hē Haj'ap Do h'yyb däng do noo gó da ta ti kaneb'ooh do bawät.

* **16:13** Tabanas'aa k'āāts gó naa hanyyh do né tii. 13.11-15 hā takerii dāk ta ky n'aa.

15 Hahỹỹ da Jesus kyyh:

“Bē hyb n'aa matakä. Ỹ ana da rah'yy kanapeet bā, hets'ēek do ji ganada bā takajaa doo da. Ky n'aa kedēng da jé hyb n'aa matakēē doo. Ta ti hadoo do hā dooh takado hōm bā ta saroor. Doo da tanu mebyy bā, dooh ta si n'aa hē tawād ỹ an'oo bā do hyb n'aa”, nāng Jesus.†

16 Tii bā tamawoob hē hadoo do karap'aar h'yyb nesaa do ran'oo bā hēej sa wahē n'aa rakataa hyb n'aa Eberew kyy me Ar-Magedōn ramaneēēnh doo bā.

17 Tii bā setsi dāg do āās kā ahoog hyy kån ta hood gó hanāng do wē hā. Tii bā ỹ maa napāh kyyh tak'ēp hadoo doo, maa eh do P'op Hagā Do tób n'aa hỹ pong jé hasooh doo bā naa, P'op Hagā Do bag'āās do tyng n'aa bā naa. Hahỹỹ da ta kyyh: “Gawatsig hōm kån sahōnh hē!”, nāng.

18 Tii bā kā, tak'ēp tabawyb kån, tak'ēp tadarung, et'oom. Tak'ēp né hē k'āāts katajus kån, k'āāts ganabēēh. Badāk hahỹỹ bā ajyy radu doo noo gó naa rababok doo, dooh noo gó ta ti hedoo pé tak'ēp k'āāts katajuus do bawāt. Tak'ēp né hē badāk hahỹ hēej hā katajuus jé pad'yyt hē.

19 K'āāts nanāng panang tak'ēp ky n'aa etsēēh do yt hē hanāng do ganabēēh tak'ēp katajuus do haj'aa. Ganabēēh do haj'aa ketyn padāg kån panang paa tan'oo bā. Tamawoob dāg panang

---

† 16:15 P'ooj ub, Jerusarēnh bā hasooh do P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa sa wahē n'aa awāt kawōōt doo da atsēm. Tii d' tawén d'oo tahag'āās hyb n'aa tób hagā n'aa ramatakä bā. Tawyyd bā tób hagā n'aa see hāỹh doo, rado hōm ta saroor; raju hōm, tii bā ramejūū bag hēnh tababaaj hōm hyb n'aa ta tób hēnh. Ti ky n'aa gó Jesus beh'ūūm tamatēēh do baad ji gada do ky n'aa hā.

tahaj'aa ketyn bong doo. Sahõnh hẽ badäk hahỹỹ bã hanäng do sa panang bã hanäng do tób kag'ëed bëeh katajuus do haj'aa. Dooh P'op Hagä Do mabaan bã nesaa do panang ky n'aa etsëeh do Babirõn häd näng do babuuj ramoo bok do paah. P'op Hagä Do mejũũ rabeëek hyb n'aa ta hood gó hanäng do mahỹỹnh doo, tan'oo däk tak'ëp rabahoop takawajãän doo gó sa hã tarejãä doo, tahanäng pé tii.

²⁰ Sahõnh hẽ tsyt dëeg akajar me hanäng doo, sahõnh hẽ waëe na-ãäj hẽ bedo bong.

²¹ Naeng tak'ëp dagäp do pä hado däk do kajäg hyy kän badäk hahỹỹ bã habong do sa jó. 40 kiw bahãnh pä hadoo kejäk doo. Tii bã P'op Hagä Do raky n'aa was'ee kän tak'ëp rabahoop pä hadoo kajäk do an'oo bã do hyb n'aa.

17

Ỹỹnh ky n'aa tabanas'aa ky n'aa daheeh hahỹỹh

¹ Tii bã setsi hedoo do ãäs, ta hood sa moo gó patsëe do paa sa see ana kän wë ỹỹ, tii b' taky hadoo hã ỹỹ: “B'ëep, ỹ metëeh da a hã nyy da P'op Hagä Do rejãä da ỹỹnh hajõk do sii heỹỹh do yb, hajõng tamii takëen hã hasooh doo.*

² Sahõnh hẽ häj n'aa sa wahë n'aa rabahe'ỹỹh hadoo ta ti ỹỹnh hadoo do sii. Badäk hahỹỹ hã habong do raboom kän do hadoo uwa s'ëeb mahỹỹnh do hã, ỹỹnh hadoo do sa hã taheno do hã.

---

* **17:1** Panang Babirõn ramaneëenh do ky n'aa ti ỹỹnh hajõk do sii heỹỹh do Jowãw hapäh doo. Panang babuuj P'op Hagä Do mak'yys doo, ta see hedoo do hyb n'aa jew'yuk do ky n'aa tii. Hajõng do tamii, hajõng badäk hahỹ hëej babuuj, panang buuj ky s'ũüt doo.

Baad nadoo do ŷŷnh hadoo do moo wät do h'yyb mahũũm kãn",† näng äãs kyyh hã ŷŷ.

³ Tii bã s'ëeh hadoo ŷ hapäh P'op Hagä Do Sahee an'oo bã. Säh ŷ hadoo doo gó äãs ŷ tamahũũm kãn tabanawäng hēnh. Ta tii bã ŷ hapäh ŷŷnh tabanas'aa häd hahiin pé do jó hasooh doo. Tabanas'aa hã takerii däk séd dó ta häd wób P'op Hagä Do h'yyb rejãã doo. Setsi tabanas'aa nuuh. Ji moo sahõnh hē ta s'ãän.

⁴ Jabaruut péh, häd hahiin pé ta mahang ŷŷnh saroor. K'ãäts tég gabarëeh do s'ëeb, pä gabarëeh do ky n'aa gebah doo, nu gabarëeh do perora häd näng do na-ãäj hē ta hetsó tapadedëek doo. Ji eëek do hood n'aa k'ãäts tég gabarëeh do s'ëeb ta moo gó. Séd dó nesaa péh, hesus hadoo do ta gó ta wób sii tabahe'ŷŷh do hyb n'aa.

⁵ Hahŷŷ da takerii däk ta maboore hã: "Babirõn, panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do ŷŷh. ŷŷj hajök do sii he'ŷŷh do sa ŷŷn. Sahõnh hē tak'ëp nesaa do badäk hahŷŷ bã hanäng do du n'aa doo." Tii d' né takerii däk ta maboore hã, tahanäng pé baad ji nahapäh doo.

⁶ Aoom ŷŷnh hadoo doo. Tawén oom, P'op Hagä Do karapee tsyt hē ta wë kasëew bong do sa majjyw, Jesus ky n'aa nerét do sa majjyw tadej'ëep do teég wät do hyb n'aa.

Tak'ëp ŷ hyb n'aa meuuj wät ŷŷnh hadoo do ŷ bahapäh bã.

---

† 17:2 Sahõnh hē hãj n'aa sa wahë n'aa raky dahé däk, ramoo boo däk nesaa do ta ti panang buuj sa hã metëeh doo. Séd rah'yyb hedo däk nesaa do hã, tahanäng pé tii.

7 Tii bā āās ky hadoo hā ȳy: “Hēd n'aa mahyb n'aa meuunh? Ōm ȳ maher'oot da ȳyñh ky n'aa, nyy d' tahanäng péh. Ōm ȳ maher'oot da na-āāj hē tabanas'aa setsi nuu näng doo, ji moo sahōnh hē s'āān näng do ȳyñh jó jasooh do ky n'aa, nyy d' tahanäng péh.

8 Tabanas'aa mahapäh doo, pooj jé tabawäd wät paah. Da hē dooh tawäd bā. Ti hadoo né hē tak'öp t'öp gadarong doo gó naa, tabanesaa hēnh naa taganyyh da tagawatsig hōm hyb n'aa kä. Badäk hahȳy bā habong doo, sa hād badäk hahȳy kapahuuj dāk noo gó naa kanerih do edēb had'yyt do gadoo do heen n'aa hā, rahyb n'aa meuunh da tabanas'aa rabahapäh bā. Pooj jé tabawäd wät paah, da hē dooh tawäd bā. Ti awät né da h̄y jawén p'aa hēnh kä”, näng āās kyyh.

9 Ti taky hadoo ěnh: “Taw'āāts hē tak'öp ji h'yy ganäng ta tii hā, ji bahapäh hyb n'aa nyy d' tahanäng péh. Setsi hedoo do ta nuuh, setsi waëë ȳyñh jó jasooh doo.‡ Setsi ta nuuh, setsi bagā n'aa heen n'aa na-āāj hē.

10 Setsi hedoo do paa kä, ji moo séd me dooh booh. Setsi hedoo do sa see tabag'āās da hē. Ta seeh, tagadēg ub hadoo doo, dooh tana nä bā. Takajaa bā kä, tabag'āās da kanahēn d'os hē ub.

11 Tabanas'aa pooj jé hawät do paah, da hē nawät nä doo, oito hado dāk do bagā n'aa da tii, t'öp gadarong doo gó naa tabanyyh bā kä. Setsi

---

‡ 17:9 Ta wób sa hā, setsi bagā n'aa hajōng häj n'aa bag'āās do ta ti **setsi waëë**. Ta wób sa hā Roma panang ky n'aa tii, setsi waëë hād tūu nu dāk do jó Roma panang katamaa dāk do hyb n'aa. Ta wób sa hā Jerusarēnh ky n'aa.

bag'ããs do hadoo pé tii. Tagadëeg ub da P'op Hagä Do gawats'iik da tii", näng ta kyyh.

¹² Tii bä ahõm nä ta kyyh: "Ji moo sahõnh hë hedoo do ta s'ããn mahapäh doo, ji moo sahõnh hë häj n'aa wahë n'aa. Doo radu do nä bä rabag'ããs doo. Ti hadoo né hë, kanahën d'os hë ub rabag'ããs da tabanas'aa sii.

¹³ Séd rah'yyb hedoo da ji moo sahõnh hë hedoo doo. Ragadoo da tabanas'aa sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Sa hejój, rahyb n'aa jew'yyk do ranoo da tabanas'aa hã.

¹⁴ B'éé T'aah wë da rakamaj'ii. Tii d' né paawä rabad'oo da, B'éé T'aah j'aa et'ëek da sa hã, sa wahë n'aa heh'äät doo, hyb n'aa jewyk do sa wahë n'aa B'éé T'aah tabahadoo do hyb n'aa. Ta sii had'yyt hë da rababok ta wë tanaëej bong doo, ta wë tatsyyd bong doo, ta hã h'yy kanerét doo", näng mä ããs kyyh.

¹⁵ Tii bä ããs ky hadoo ënh hã yÿ: "Hajõng tamii mahapäh do ta takëen hã yÿnh hajõk do sii heÿÿh do hasooh doo, hajõk do badäk hahÿÿ hã habong do tii. Sahõnh hë häj n'aa buuj, sahõnh hë sa kyyh her'oot do tii.

¹⁶ Tak'ëp da tabanas'aa, ji moo sahõnh hë hedoo do ta s'ããn, ji moo sahõnh hë hëej sa wahë n'aa, rakawajããn da yÿnh hajõk do sii heÿÿh do wë. Ramakyyys da. Rado hõm da sahõnh hë ta wë hanäng doo. Rakabo nyyh da ta saroor, ta si n'aa hë tabawät hyb n'aa. Rawëh da ta dab, raju jëng da tëeg hõo me.

¹⁷ Tii d' rawén d'oo da P'op Hagä Do an'oo däk do hyb n'aa sa h'yyb gó, takarën do ramoo bok hyb n'aa. Ti hyb n'aa né hë séd rah'yyb hedo padëek, sa

hejój, rahyb n'aa jew'yyk do rawén noo tabanas'aa hã. Tii d' rabad'oo da P'op Hagä Do ky däng do paa takaja däk bä kä.

¹⁸ Ÿÿnh pan'aa paa mahapäh doo, panang ky n'aa etsëeh do tii, badäk hahÿÿh bä hanäng do hëej wahë n'aa hã mejũũ doo”, näng ääs kyyh.

18

Panang Babirõn häd näng do gawatsig hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta ti jawén ÿ hapäh ääs see hÿ pong jé naa hahyng doo. Tak'ëp tahyb n'aa jawyk. Tak'ëp tagabarëeh do hyb n'aa badäk hahÿÿh bä haw'ääts hë ta bag däk.

² Tak'ëp hadoo doo me taky hadoo:

“Gawatsig kån, gawatsig kån panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do paa Babirõn häd näng doo!

Karap'aar h'yyb nesaa do panang däg tii.

Ta tii bä sahõnh hë hedoo pé taw'ëed nesaa do ramoo boo däk sa maag.*

³ Babirõn wén gawatsig hõm,
ÿÿnh hajõk do sii heÿÿh do hadoo,
naëng oow mahÿÿnh do sahõnh hë badäk hahÿÿh hã
habong do sa hã tan'oo däk do hyb n'aa,
tak'ëp baad nadoo do ramoo bok hyb n'aa ta sii,
tak'ëp sa wë P'op Hagä Do kawajään hanoo doo.

* **18:2** Judah buuj sa hã ti anäng taw'ëed nesaa doo. Ji nawëh do tii.

Sahõnh hẽ hãj n'aa sa wahẽ n'aa rabahe'ỹỹh hadoo
 ta ti ỹỹnh hadoo do sii.†
 Tak'ëp rama enä däk ajyy hes'eëm doo,
 sahõnh hẽ sa h'yyb karẽn do panang buuj rabetsẽẽ
 do hyb n'aa sa hã", nãng.

⁴ Tii bã ỹ maa napãh kyyh see hỹ pong jé hana
 do hahỹỹ da ky hadoo doo:

“Karapé haa, bẽ beréd däg ta ti panang.
 Bẽ beréd däg, nesaa do ramoo bok do sa h'yyb
 hataa bẽ nahadoo hyb n'aa,
 sa hã ỹ rejãã do mahãnh bẽ kedëeb bong hyb n'aa.

⁵ Tak'ëp tabahajõõ däk nesaa do ramoo bok doo.
 P'op ji at'ëëg sëëk do hadoo, wẽ hã kaja däk do
 hadoo tii.

Dooh P'op Hagä Do mabaan bã nesaa do ramoo
 bok doo.

⁶ Baad nadoo do ta wób hã ramoo bok do bẽ‡ moo
 boo Babirõn panang buuj hã.

Nesaa do panang buuj ramoo bok do bahãnh da
 bẽ an'oo bã ta hã baad nadoo doo.

Tak'ëp bẽ mekuuj reëëk do pan'aa, panang buuj ta
 wób sa hã ran'oo däk do bahãnh.

⁷ Sa hã hẽ rah'yy kasab'ee do paa pénh,
 sa hã hẽ hajõng dajëër rah'eënh do paa pénh

† **18:3** Hahỹỹ d' tahanãng pé ti ta sii raba'ỹỹh hadoo: Panang buuj rah'yyb mahüüm sahõnh hẽ hãj n'aa wahẽ n'aa, sa karapee sii hẽ, baad nadoo do P'op Hagä Do ganen'aak do ramoo bok hyb n'aa. Dawëë P'op Hagä Do mahãnh rababok ran'oo bã. ‡ **18:6** Dooh baad ji hapëë bã jaa hã ta ti takamejüü. ããs panang rejãã do hã apãh takamejüü. Ji moo sahõnh hẽ hãj n'aa wahẽ n'aa sa ky n'aa 17.16 hã takerii däk do hã apãh takamejüü na-ããj hẽ.

bē an'oo bā kā rahoop hyb n'aa, rah'yy katón hyb n'aa.

Hahỹỹ da h'yy kasab'ee doo gó Babirõn panang buuj raky hadoo sa h'yyb gó:

‘Sa wahē n'aa ỹỹnh bag'ããs do tyng n'aa jó hasooh do ër panang.

Ỹỹnh patug tamaa wät do nado ër panang. Dooch ër h'yy ketón da', näng panang buuj sa kyyh.

⁸ Tii d' rah'yy kasab'ee do hyb n'aa,

séd noo gó né da baad nadoo do kajaa da sa wē:

Dajëb kajaa da sa wē, h'yy ketón da, as'aah da.

Tëëg hõõ gó da panang baooj jëng.

Tii da tawén hadoo, tak'ëp tabahejoonh,

tak'ëp takabaj'aa do hyb n'aa P'op Hagä Doo,

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do panang buuj ky n'aa etyy doo”, näng mä hỹ pong jé hana do kyyh.

⁹ Badäk hahỹỹ bā häj n'aa sa wahē n'aa ta sii rabahe'ỹỹh do hadoo do paah, ta sii hajõng dajëër rah'yy karën do jawén rah'ëënh do paa a'oot da panang haooj jëng do tsyg rabahapäh bā. A'oot da, rah'yy ketón da ta hyb n'aa.

¹⁰ Dawë hã rababë hõm da, panang buuj rahoop do rajeỹỹm do hyb n'aa rahob bā. Hahỹỹ da sa kyyh:

“Baad nado né hẽ a wē kajaa do panang ky n'aa etsëëh doo,

baad nado né hẽ a wē kajaa do Babirõn, panang hejoonh doo,

séd noo gó õm P'op Hagä Do rejãã do kaja däk do hyb n'aa!”, nāk da häj n'aa wahē n'aa sa kyyh.

11 Ajyy hes'ëëm do a'oot da, rah'yy ketón da panang hyb n'aa, dooh hets'ëẽ wät pé do hyb n'aa sa wak'ããb marakate yb gó ramenaa doo.

12 Dooh hets'ëẽ wät pé k'ããts tég gabarëëh doo, k'ããts tég hawak doo, gabarëëh do perora häd näng doo. Dooh hets'ëẽ wät pé rino häd näng do s'ëëb pãän tak'ëp baad hadoo doo, pãän jabaruut péh, pãän häd hahiin doo, pãän sawasaab is do seda häd näng do s'ëëb, sahõnh hë hedoo pé b'aa buu benyym doo, sahõnh hë hedoo pé ta hood erepãät§ tég s'ëëb ramoo bok doo, b'aa ky n'aa gebah do s'ëëb, k'ããts tég hahiin do s'ëëb, sapaar s'ëëb, pä mar-more häd näng do s'ëëb na-ããj hë.

13 Dooh hets'ëẽ wät pé sa hã b'aa kanera häd näng do syyj, ji waa ty gamabuuj, buu benyym do ji hawuuk doo, buu benyym do in-sijëën häd näng doo, b'aa tãg buu benyym do s'ëëb miir häd näng doo, buu benyym do see pé na-ããj hë. Dooh hets'ëẽ wät pé sa hã uwa s'ëëb mahÿÿnh doo, joom ag oriib syyj, tiriig ag, tiriig s'ëëb, booj yb, b'éé, kawaaro, ta hood kawaaro takyyk doo. Dooh na-ããj hë hets'ëẽ wät pé ajyy ÿÿj sa karom pan'aa, ajyy kaneb'ooh noo gó rameso padëëk do na-ããj hë sa karom pan'aa.

14 Tii bä hahÿÿ da da sa kyyh panang hã:

“Dooh wäd a wë tak'ëp magen'aak do paah.
Dooh wäd tak'ëp ky n'aa gebah do a wë hanäng do paah.

Dooh wäd gabarëëh do a wë hanäng do paah.
Dooh takawyyd wäd bä ta tii”, näk da sa kyyh.

---

§ 18:12 Mäs kyy me *elefante*.

15 Ajyy wekãp do ta ti hedoo do panang babuuj hã hes'ëem do paah, tak'ëp ma enã padëek doo, dawë hã rababë hõm da, panang buuj rahoop do tak'ëp rajeÿÿm do hyb n'aa rahob bã. A'oot da, h'yy ket'oon da.

16 Hahÿÿ da da sa kyyh:

“Baad nado né hẽ a wë kajaa do panang ky n'aa etsëeh doo.

Pããn, rino hãd nãng do s'ëeb tak'ëp baad hadoo doo,

pããn jabaruut péh, hãd hahiin pé panang babuuj rapadedëek do paah.

K'ãäts tæg gabarëeh doo, pä gabarëeh do ky n'aa gebah doo,

gabarëeh do perora hãd nãng do na-ããj hẽ sa hetsó paah.

17 H'yy katón n'aa nãng né hẽ panang hã kajaa doo, séd noo gó gawatsig hõm do hyb n'aa tak'ëp hadoo do ta ma paah”, nãk hes'ëem do sa kyyh.

Dawë hã rababë hõm da marakate yb gó moo bok do sa wahë n'aa, ta gó habok doo, marakate yb gó moo bok doo, marakate yb gó men'aa do paa hã ta sãm gad'oo doo.

18 Hahÿÿ da da sa kyyh panang haoj jëng do tsyg rabahapäh bã: “Dooch hahÿ hadoo pé panang tak'ëp ky n'aa etsëeh pé”, nãk da.

19 K'ãäts ooj rehaa da sa nuu hã. ** A'oot da, h'yy ket'oon da. Hahÿÿ da da sa kyyh:

** 18:19 Rah'yy ketón do heen n'aa tii.

“Baad nado né hě a wě kajaa do panang ky n'aa
 etsěeh doo.
 Tak'ep panang buuj rama enäh do hã marakate yb
 danäh rama enä paděek.
 H'yy katón n'aa näng né hě panang hã kajaa doo,
 séd noo gó gawatsig hõm do hyb n'aa tak'ep hadoo
 do ta ma paah”, nāk sa kyyh.

²⁰ Taw'ääts hě bėe kā, hỹ pong jé habong do
 bė h'yy gadejah. Bėeh, tsyt hě P'op Hagä Do wě
 kasėew bong doo, 12 hedoo do Jesus mejũũ doo,
 Jesus ky n'aa rod hedoo do na-ääj hě, taw'ääts hě
 bė h'yy gadejah, nesaa do hã P'op Hagä Do ky n'aa
 ety dāk do hyb n'aa panang buuj, nesaa do bė hã
 ramoo bok do paa hyb n'aa.

²¹ Tii bā ääs tak'ep kabaj'aa do see tado dāk pä
 tak'ep haeh doo, ti tadawäts kån tame akajar me.
 Pä tadawėes bā taky hadoo:

“Tii bā né kā, tak'ep baad nadoo doo me
 tagawatsig kån da panang ky n'aa etsěeh doo,
 Babirõn.
 DooH da rahapėe wäd bā hahỹ panang”, näng ääs
 kyyh.

²² Tii bā panang gawatsig hõm do hã ääs ky
 hadoo:

“Hỹ jawén dooh ji maa napäh pé a mahang retěn
 do nahėeh,
 ji gamehỹh do nahėeh,
 jām hejām do sa kyyh.
 Hỹ jawén dooh ji awyyd wät pé da a mahang
 ramoo bok do hã moo bok doo.

Hỹ jawén dooh kawyyd wät pé a mahang tiriig ag
kamawõõs doo,
tiriig s'ëëb moo bok doo.

²³ Hỹ jawén dooh ragataas pé ta bag hahỹ panang
bä.

Hỹ jawén dooh ji maa napëë wäd bä aj'yy katëë do
pan'aa,
ỹñh katëë do pan'aa sa kyyh a mahang.

Tii d' tawén hadoo, ky n'aa ets'ëëh do hyb n'aa
paah,

hyb n'aa jeyyk do hyb n'aa paa badäk hahỹỹ bä a
panang bä hes'ëëm do paah.

Ramehëm doo me a babuuj rawedii,
ta s'ee hënh rah'yyb mahũũm do hyb n'aa sahõnh
hë badäk hahỹ hëëj babuuj.

²⁴ Babirõn panang bä radej'ëëp paa P'op Hagä Do
ky n'aa rod,

P'op Hagä Do wë kasëew bong do na-ããj hë.

Babirõn panang hyb n'aa badäk hahỹ haw'ããts hë
radej'ëëp paa sa da hadoo doo.

Ti hyb n'aa P'op Hagä Do wén gawats'iik ta tii",
näng mä ããs kyyh.

19

P'op Hagä Do raj'aa etsë do ky n'aa hahỹỹh

¹ Ta ti jawén ỹ maa napäh tak'ëp kanekan do hỹ
pong jé habong do sa kyyh. Hahỹỹ da tak'ëp sa
kyyh:

“Ër j'aa etsë P'op Hagä Doo!

Ti né hë ti ji hed'ëëp doo.

Taw'ããts hë P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do
takabaj'aa.

Taw'ãäts hẽ sahõnh hẽ tabag'ãäs.

² Baad had'op, heh'äät sahõnh hẽ sa hã taky n'aa etyy doo.

Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ ji j'aa etsë P'op Hagä Doo.
Babirõn buuj, ÿñh hajõk do sii heÿÿh do hadoo do ky n'aa etsëeh do

P'op Hagä Do ky n'aa ety däk nesaa doo hẽnh.

Baad nado boo sahõnh hẽ badäk hahÿÿ bã habong do panang buuj ran'oo bã.

ÿñh hajõk do sii heÿÿh do hadoo tii, aj'yy tah'yyb tatuk do ta ÿÿm tawadii hyb n'aa.

Sa h'yyb gó P'op Hagä Do reréd hõm ran'oo bã, daap hadoo do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Ta karapee radej'ëep do majyyw sãm P'op Hagä Do abaa j kãn panang buuj sa hã”, nãk sa kyyh.

³ Tii bã p'aa hẽnh raky hadoo:

“Äã j'aa etsë P'op Hagä Doo!

As'ëeg had'yyt hẽ panang haooj jëng do tsyg.

Dooh tahëej bã rahoop doo”, nãk sa kyyh.

⁴ Tii bã 24 wahë n'aa hedoo doo, ji meheet pé kabaj'aa do na-ãäj hẽ rabehty b'ëeh P'op Hagä Do pooj jé, tabag'ãäs do tyng n'aa jó hasooh doo. Tii b'raj'aa etsë ta hã. Hahÿÿ da sa kyyh: “ÿÿ, tii d' né hẽ. Taw'ãäts hẽ hajõk do rahe'oot doo. P'op Hagä Do ër j'aa etsë!”, nãk sa kyyh.

⁵ Tii bã, P'op Hagä Do bag'ãäs do tyng n'aa bã naa rë tanyy ky hadoo:

“Bëeh, sahõnh hẽ ta karapee tak'ëp ta hã weh'ëeh doo,

ky n'aa nets'äs doo, ky n'aa etsëeh doo,
bë j'aa etsëe P'op Hagä Doo”, näng her'oot do kyyh.

⁶ Tii bä ÿ maa napäh tak'ëp kanekan do sa kyyh.
Gawakaa p'op hana do ky hadoo sa kyyh, et'oom
do ky hadoo. Hahÿÿ da sa kyyh:

“P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo,
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yy kaha'eeh do
sahõnh hã tabag'ãäs.

Ti hyb n'aa ër j'aa etsë ta hã!

⁷ Taw'ãäts hë ër tsebë, ër h'yy gadejah,

taw'ãäts hë ër j'aa etsë ta hã,

kaja däk do hyb n'aa B'éé T'aah katëe doo kä.

Ta ÿÿm pan'aa gadaa däg kãn ta patug kajaa
raketëe hyb n'aa.*

⁸ Ta ÿÿm pan'aa hã takan'oo däk ta saroor pãän
pauuj rino häd näng do tak'ëp baad hadoo
do s'ëëb.

Baad hadoo do tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew
bong do ramoo bok doo,

baad hadoo do rababok doo, tahanäng pé ti pãän
rino häd näng do s'ëëb tak'ëp baad hadoo
doo”, nãk sa kyyh.

⁹ Tii bä ãäs ky hadoo hã ÿÿ: “Merii hahÿÿh, ‘Ky
n'aa kedëng da B'éé T'aah katëe do jãm n'aa hënh
katsyyd bong doo.’ ” Tii b' ãäs ky hadoo nã: “Ti né
hë P'op Hagä Do kyyh heh'äät doo”, näng ãäs kyyh.

---

* **19:7** Ket'ëe do ky n'aa gó rabeh'ũm Jesus hã h'yy ka'eeh do séd
rah'yyb hedo däk do ta hã ky n'aa. **Ta ÿÿm pan'aa**, ta hã h'yy ka'eeh
doo.

¹⁰ Tüü ŷ badëë jat tii bä ääs tsyym pa, ta hä ŷ j'aa etsë hyb n'aa paawä. Tii b' taky hadoo hä ŷŷ: "DooH. Tii d' madoo manäh. P'op Hagä Do karom né ŷŷh, ta karom mabahadoo doo da né hë, a wakään hedoo do Jesus metëeh do hä h'yy kanerët do ta karom rabahadoo doo da na-ääj hë. Taw'ääts hë P'op Hagä Do ti maj'aa etsëë. P'op Hagä Do karom ŷŷh bë nemuun ŷ wén näng, jããm hë Jesus metëeh do tii, ër ta ky n'aa rod hedoo doo, ta wób hä maher'oot doo", näng ääs kyyh.

Kawaaro hawak do jó hasooh do ky n'aa hahŷŷh

¹¹ Tii bä ŷ hapäh hŷ pong jé noo kasëëts hõm doo. Pój ŷŷ jé ŷ hapäh kawaaro hawak doo. Taher'oot Do Ji Ky Daheeh Doo, Heh'äät Do na-ääj hë ta jó hasooh do häd. Baad ub taky n'aa etyy taky n'aa etyy doo. DooH tesõõts hõm bä. Baad ub ti ta majĩ wë takamajĩ doo, dooh daap hë sa wë takamajë bä.

¹² Gabarëeh ta matym, tëëg hõõ hadoo. Hajõng ta nuu hä hatoonh do ta soog, tabag'ääs do heen n'aa. Ta hä takerii däk ta häd. DooH hapäh pé ta ti ta häd. Jããm hë ta daaj hë tabahapäh.

¹³ Majyyw ta saroor hä. P'op Hagä Do Kyyh ta häd seeh.

¹⁴ Hŷ pong jé warahén n'aa kawaaro hewak do jat'oonh do ta jawén rabana. Pããn rino häd näng do s'ëëb tak'ëp baad hadoo doo, papuuj, sa saroor.

¹⁵ Ta noo gó naa sën-jeer hehãm do ganyyh. Ta me taj'aa et'ëëk sahõnh hë badäk hahŷŷ bä hanäng do häj n'aa babuuj. Tak'ëp tamejũũ da sa hä, dooh tat'yyd mehĩn da ky nadah'eeh doo. Tatu me sapaar s'ëëb, tabag'ääs do heen n'aa me tabag'ääs

da sa hã. Uwa ag ta hood gó ji getsi doo da ji tsyym me, P'op Hagä Do Sahõnh hẽ Haj'ap Do tak'ëp takawajãän doo gó kawaaro jó hasooh do rejãã da nesaa do moo bok doo.

¹⁶ Ta hatsë hã, ta hã hadäk doo, ta kóm hã na-ãäj hẽ takerii däk hahỹ ta häd seeh: “Sa Wahë N'aa Heh'äät Doo, Hyb N'aa Jew'yyk Do Sa Wahë N'aa.”

¹⁷⁻¹⁸ Tii b' ÿ bahapäh ääs see papỹỹj jó hageët doo. Tak'ëp hadoo doo me ta kyyh tanaëenh sahõnh hẽ taw'ëed dab hawëh doo, wë hã habong doo. Hahỹỹ da ta kyyh sa hã: “B'ëëp dana bë bawëh hyb n'aa bë hã P'op Hagä Do anoo doo. Häj n'aa sa wahë n'aa sa dab, warahén sa wahë n'aa sa dab, karejan do sa dab, kawaaro sa dab, kawaaro jó hat'oonh do paa sa dab bë tä da. Sahõnh hẽ badäk hahỹỹ bã habong do sa dab, kariw n'aa temah do sa dab, sa karom sa dab, ky n'aa etsëeh do sa dab, ky n'aa nets'äs do sa dab na-ãäj hẽ da bë tä”, näng ääs papỹỹj jó hageët do kyyh taw'ëed sa tä hawëh do hã.

¹⁹ Tii bä kä, ÿ hapäh tabanas'aa akajar me hanyyh do paah, hëej sa wahë n'aa sa warahén sii hẽ séd hã rakata padëek, kawaaro jó hasooh do wë, ta warahén daheeh sa wë rakaneb'ooh hyb n'aa paawä.

²⁰ Tii d' rakarën né paawä, tabanas'aa kamaso däk. Ta ky n'aa rod noo kanesa doo, meuj n'aa näng do moo wät do paa na-ãäj hẽ takamaso däk, tii bä, rabadëp nä bã, karaj'aa hadoo doo gó, tëeg hõõ gó, saw'aak do hahõng doo gó radewäts bëej kän. Meuj n'aa näng doo me ta ky n'aa rod noo kanesa do wedii paa tabanas'aa heen n'aa gad'oo doo, kabariih, tabanas'aa heen n'aa hyb

n'aa jew'yyk doo.

²¹ Sahõnh hẽ sa kyyh has'ũüt do paah, kawaaro jó hasooh do neboh bëeh ta sẽn-jeer me, ta noo gó naa ganyyh doo me. Sahõnh hẽ taw'ëed sa dab hawëh do noo nehõj padäg tak'ëp kanekan do hyb n'aa sa tä.

20

Miw hedoo do ta baab ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii b' ÿ hapäh äãs see hÿ pong jé naa hahyng doo. Tak'ëp t'õp gadarong do tabanesaa do noo tég ta moo gó. Haak sapuuw hadoo haeh do tatón ta moo gó.

²⁻³ Tii b' tamaso däk tabanas'aa dõm näng doo, aw'yy hadoo do pooj hawät do Dijab ramaneëenh doo, Nesaa Do Yb. Tamaw'yyd däk haak sapuuw hadoo doo me, tii b' tak'ëp t'õp gadarong doo gó tadawäts hyy kån. Miw ta baab tabagëet. Tii b' äãs noo gatsëe däk, tanoo garib däk t'õp gadarong do tabanesaa do nooh, badäk hahÿ hãj n'aa babuuj tawad'ii mahãnh miw hedoo do ta baab noo gó. Miw hedoo do ta baab jawén paa bä, takado nyyh dó da.

⁴ Tii bä ÿ hapäh rabag'äãs do tyng n'aa. Ta jó rabat'oonh tii, sa hã P'op Hagä Do an'oo däk do ta wób raky n'aa etyy hyb n'aa.* ÿ hapäh na-ääj hẽ baad hadoo do Jesus metëeh do ranerét do hyb n'aa, P'op Hagä Do kyyh ranerét do hyb n'aa ranu gehõg bong do sa h'yyb tym. Ta ti dooh paa rahyb n'aa jewyyg bä tabanas'aa. Dooh paa rahyb n'aa jewyyg bä kabarii tabanas'aa heen n'aa. Dooh

---

* **20:4** Tahajaa na-ääj hẽ ji erii bä: “Ta wób rabag'äãs hyb n'aa.”

paa ragado bä tabanas'aa heen n'aa sa maboór hã, sa moo hã. Ta ti ragenä boo kãn, tii b' Kristo sii rabagãã kãn miw ta baab noo gó.

⁵ Jããm pooj jé ji ganyyh do tii. Dejëp do wób dooh ragenä boo bä miw hedoo do ta baab noo gó.

⁶ Ky n'aa kedëng, tsyt hẽ P'op Hagä Do wë kasëew bong tii, jããm hẽ pooj jé ji ganyyh do noo gó gen'yyh doo. Ta ti hedoo doo, dooh da rahob bä banesaa hënh, pawóp nuu me däg radejëp do kamaneëënh doo.† P'op Hagä Do wë, Kristo wë naãj hẽ ramoo bok da, sa hã rahyb n'aa jew'yyk da. Kristo sii rabag'ããs da miw ta baab noo gó.

⁷ Miw hedoo do ta baab tabëej hõm jawén paa bä, Nesaa Do Yb kado nyh dó tabagëët doo gó naa.

⁸ Ahõm da tii bä badäk hahỹỹ bä haw'ããts hẽ, sahõnh hẽ häj n'aa babuuj tawedii hyb n'aa. Séd hã da rakata padëek tan'oo bä, Gog, Magog ramaneëënh doo,‡ rakaneb'ooh hyb n'aa. Tak'ëp rakanekan da. K'ããts tæg akajar nabyy me hanäng do hawób né da.

⁹ Jé pad'yyt hẽ badäk hahỹỹ bä naa rabena da. P'op Hagä Do karapee panang, panang P'op Hagä Do kamahãn do ranu haw'õöd däk da, sa wë raka-maj'ii hyb n'aa paawä. Tii bä hỹ pong jé naa tëeg hõõ adëë hyng da sa jó. Sahõnh hẽ ragawatsig hõm da, aooj jëng da.

¹⁰ Tii bä, Dijab, hëej babuuj wedii do paah, radawäts tu tame karaj'aa hadoo doo gó, saw'aak

---

† **20:6** Taw'ããts hẽ 2.11 hã ji ner'oot ta ti ky n'aa. ‡ **20:8** Ta ti **Gog, Magog** ramaneëënh doo, Nesaa Do Yb karapee P'op Hagä Do wë h'yy kawereem do sa h'yyb mahũum n'aa tii, P'op Hagä Do karapee wë kaneb'ooh doo.

doŠ hahõng doo gó, tabanas'aa, ta ky n'aa rod noo kanesa do radewäts bëenh do paa me. Ta tii bä rahob had'yyt hẽ. Doo da tahëej bä rahoop doo.

Dejöp do paa P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa hahỹỹh

¹¹ Tii bä ỹ hapäh tabag'ääs do tyng n'aa haeh doo, hawak doo, ta jó hasooh do na-ããj hẽ. Ta jasooh do matym gó hanäng do paa badäk hahỹỹh, wẽ na-ããj hẽ bedo bong.

¹² Tii bä sahõnh hẽ dejöp do paah, ky n'aa ets'ëeh do paah, ky n'aa nets'äs do paa na-ããj hẽ P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé rababẽ kãn ỹ hapäh. Tii bä ma kahé bãh hã kasëets däg kãn ta hã ramoo bok do kerih doo. Ma kahé bãh, edëb had'yyt do gadoo do sa häd kerih do heen n'aa tagasëets hõm na-ããj hẽ. Tii b' dejöp do paa P'op Hagä Do ky n'aa ety däk. Ma kahé bãh hã takerii däk ramoo bok do paah. Ramoo bok do pénh raky n'aa kety däk.

¹³ Dejöp do paa akajar me pehäš do paah, dejöp doo, dejöp do rababong bä habong do na-ããj hẽ P'op Hagä Do ky n'aa ety däk. Ramoo bok do pénh né hẽ sahõnh hẽ raky n'aa kety däk.

¹⁴ Tii bä dajëb gawatsig hõm. Ades häd näng doo, dejöp do rababong do gawatsig hõm na-ããj hẽ. P'op Hagä Do dawäts hõm ti ta me, karaj'aa hadoo doo gó, tëeg hõõ hahõng doo gó. Akajar hahõng doo, pawóp nuu me däg dajöp do tii.

¹⁵ Ta tii bä radewäts bëenh sahõnh hẽ sa häd kanerih do edëb had'yyt do gadoo do heen n'aa hä.

Š **20:10** Mäs kyy me ta ti saw'aak do ramaneëenh *enxofre*. Tak'öp mahỹỹnh do ta tsyg ji poo gó tajëe bã. Tak'öp tabahõng, tak'öp ta buu banesaa.

21

Jerusarēnh papuuŋ ky n'aa hahỹŷh

¹ Tii bā wē papuuŋ, hēēj papuuŋ ŷ bahapēē kǎn. Badāk hahỹ pooj jé hanāng do paah, wē pooj jé hanāng do paa bedo bong. Dooh boo akajar.

² Tii bā panang Jerusarēnh papuuŋ,* tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēew dāk do ŷ bahapäh hỹ pong jé naa hahyng doo, P'op Hagä Do bawät doo bā naa. Tak'ēp tabanām, maruus katēē do pan'aa saroor tak'ēp hanām do dadāk doo da, ta patug pan'aa tagadoo hyb n'aa hadoo.

³ Tii bā P'op Hagä Do bag'āās do tyng n'aa bā naa rē tanyy ky hadoo: “Hỹŷ kǎ, ajyy, ŷŷj rababok doo bā P'op Hagä Do panang. Sa mahang P'op Hagä Do bawät da. Ta karapee da tii. Sa sii né da P'op Hagä Do bawät. Ti né hē ti rah'yy kaha'eeh doo.

⁴ P'op Hagä Do awug hōm da sa ty nabēēh. Dooh wäd dajēb. Dooh dajēp do hyb n'aa h'yy katón wät péh, dooh wäd do hyb n'aa dajēb. Dooh ji aód wäd bā. Dooh ji ahob wäd bā. Tii d' tawén hadoo da, badoo wät do hyb n'aa pooj jé hanāng doo”, nāng P'op Hagä Do bag'āās do tyng n'aa bā naa ganyyh do kyyh.

⁵ Tii b' tabagā tyng n'aa jó hasooh do ky hadoo: “Sahōnh hē papuuŋ dāk ŷ an'oo bā”, nāng. Ti taky hadoo hā ŷŷ: “Merii sahōnh hē hahỹ ōm ŷ maher'ood wät doo. Te hub né hē hahỹ ŷ her'oot doo, tahajaa ji ky dahé bā”, nāng.

⁶ Tii b' taky hadoo ēnh: “Sahōnh hē kaja dāk. ŷ né hē Aw-Pah, ŷ né hē Omekah. ŷ né hē jāām hē

---

* **21:2** P'op Hagä Do karapee sa panang tii.

pooj jé hawät doo, ÿ né hē tagadēeg ub hawät doo. Hoo kaanh do hadoo do hã ÿ anoo da tabeēek hyb n'aa naēng ji edēb had'yyt hē hanoo doo. Bag hēnh ÿ banoo da ta tii. Doooh ta sãm ÿ gahēen bā.

⁷ Jé nesaa do hã j'aa ketsē do paa hã ÿ anoo da sahōnh hē hahÿ papuuj ÿ pehuuj wät doo. ÿ da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo. Karapé haa d' tii.

⁸ Tii d' nado hēp ÿ n'aa rahoop do je'ÿÿm do hyb n'aa ÿ rahyb n'aa eréd hōm do sa hã, Jesus hã h'yy kanae bong do sa hã, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do sa hã, sa da hadoo do dahej'ēep do sa hã, sa ÿÿm sa patug nadoo do sii he'ÿÿh do sa hã, mehēm do sa hã, kabarii hã h'yy ka'eeh do sa hã, daap men'yyh do sa hã na-āāj hē. Karaj'aa hadoo doo gó, tēeg hōō hadoo doo gó, saw'aak do hahōng doo gó radewäts bēēnh da tii. Pawóp nuu me däg dajēp do tii", näng hã ÿÿ P'op Hagä Doo.

⁹ Tii bā setsi hedoo do āās, setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bā habong do ahoop do man'aa do paa see ana kãn wē ÿÿ, ti hã ÿ taky hadoo: "B'ēep. Maruus hadoo doo, B'éé T'aah ÿÿm pan'aa hadoo do ÿ metēeh da a hã", näng ta kyyh.

¹⁰ Tii bā s'ēeh hadoo ÿ bahapäh P'op Hagä Do Sa-hee an'oo bā. Säh ÿ hadoo doo gó āās ÿ tamahūm kãn waēē aeh do p'op nu däk doo hēnh. Ta tii bā Jerusarēnh papuuj, tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēew däk do panang, hÿ pong jé, P'op Hagä Do bawät bā naa hahyng do tametēeh hã ÿÿ.

¹¹ Panang gabar'ēeng däk P'op Hagä Do bag tak'ēp gabarēeh do an'oo bā. Pā tak'ēp ky n'aa gebah do gabarēeh do hadoo tagabar'ēeng. Pā gabarēeh do jas-peh häd näng do ty gahiin do

hadoo, hapees do hadoo. Tak'ëp ty ganäm pä tæg hawak do hadoo.

¹² Panang w'oo hä ta hadë tak'ëp p'op nu däk doo. 12 ta nooh. Sét ta noo ken'yyh do hä ääs see bagëët. Sét ken'yyh ta noo hä takerii däk 12 hedoo do Isaraew taah sa panaa du n'aa do sa häd.

¹³ Papÿÿj hana hënh tamawoob hë ta nooh. Papÿÿj hahyng hënh tamawoob hë. Ta karawaa me tamawoob hë, ta karawaa see me tamawoob hë ta nooh.

¹⁴ 12 pä ta hadë hejój n'aa. Sét ken'yyh do hä takerii däk 12 hedoo do B'éé T'aah mejüü do sa häd. Sét ken'yyh pä hä takerih sét hë häd.

¹⁵ Ääs si ÿ her'oot do atón ji metyy do nahëe k'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb ji tatu hadoo doo. Ta me tametyy panang ta madawëët doo, ta gagod, panang nooh, panang hadë.

¹⁶ Séd pénh panang ta madawëët doo, ta gagod. Tii b' ji metyy do nahëe me panang ääs etyn hõm. 2,200 kirõöm ta madawëët doo. Ti pénh ta gagod, ti pénh tanu däk doo.

¹⁷ Tii bä ääs ety hõm ta hadë n'aa. Ta hadë hebaan doo, 65 meet. Ji metyy do pénh né hë ti ääs metyy doo.

¹⁸ Pä gabarëeh do jas-peh häd näng do s'ëeb panang hadë. Tak'ëp baad hadoo do k'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb me panang katamaa däk. Ty ganäm, paras-ko hadoo.

¹⁹ 12 hedoo do pä, ta hadë mejój n'aa hä sahõnh hë hedoo pé pä gabarëeh do ky n'aa gebah doo. Pä gabarëeh do jas-peh häd näng do pä ta hadë hejój n'aa see hä.† Pä gabarëeh do sapiro häd näng do ta

† 21:19 Häd pëeh ty gadoo ta ti **jas-peh**.

see hã.‡ Pã gabarëëh do agata häd näng do ta see hã.§ Pã gabarëëh do emerald häd näng do ta see hã.**

20 Pã gabarëëh do onis häd näng do pä ta hadë hejój n'aa see hã.†† Pã gabarëëh do rubi häd näng do ta see hã.‡‡ Pã gabarëëh do kirisorit häd näng do ta see hã.§§ Pã gabarëëh do beriwo häd näng do ta see hã.*** Pã gabarëëh do topasijo häd näng do ta see hã.††† Pã gabarëëh do kirisop häd näng do ta see hã.‡‡‡ Pã gabarëëh do jasïn-to häd näng do ta see hã.§§§ Pã gabarëëh do ametis häd näng do tagadëëg ub pä ta hadë hejój n'aa hã.*

21 Gabarëëh do perora häd näng do s'ëëb 12 hedoo do panang hadë noo hã ji bejëng doo bã. Sét hë perora ken'y'yh sét ta noo pan'aa.† K'ããts tég tak'ëp baad hadoo do s'ëëb ta tyw n'aa panang hoo gad'oo bã tabës doo. Ty ganãm paras-ko hadoo.

22 Ta ti panang bã dooh ÿ hapëë bã tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do tób n'aa. Dooh hyb n'aa pëh, P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo, B'éé T'aah na-ãj hë panang bã né hë rababok do hyb n'aa.

23 Ta ti panang bã, dooh hyb n'aa pé papÿÿj bag, kamarab bag, tabawag had'y'yt hë do hyb n'aa P'op

---

‡ 21:19 Häd ty gabajaruut ti *sapiro* . § 21:19 Hahiin, rii näng ti *agata* . ** 21:19 Hapëëh ty gadoo ta ti *emerald* . †† 21:20 Häd hasënh ty gadoo ta ti *onis* . ‡‡ 21:20 Häd hahiin ta ti *rubi* . §§ 21:20 Hapees ty gadoo ta ti *kirisorit* . *** 21:20 Hapees ty gadoo ta ti *beriwo* . ††† 21:20 Kata ty gadoo ta ti *topasijo* . ‡‡‡ 21:20 Jawaraah tyb ty gadoo ta ti *kirisop* . §§§ 21:20 Kata häd hiin do hadoo ta ti *jasïn-to* . * 21:20 Sããnh tyb hadoo ta ti *amētis* . † 21:21 Nu nad'ëëd its *perora* häd näng do badäk hahÿÿ bã ji aw'y'yt doo. Tak'ëp tanu eh hahÿ perora.

Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh do an'oo bä. B'éé T'aah na-ãäj hē panang bag hadoo.

²⁴ Panang bag gó sahōnh hē hēej babuuj‡ rababok da. Sahōnh hē hēej sa wahë n'aa, Jesus hã h'yy kae dāk doo, panang hēnh ramenaa da rakaweh'ëeh doo, ta tii bä rabajëe p'ëe bä, P'op Hagä Doo, B'éé T'aah rakawehëe dāk hyb n'aa kä.

²⁵ Dooch da ranoo gatsëe bä panang. Dooch hyb n'aa péh. Adëb bä had'yyt hē ta tii bä. Dooch wäd atsëm.

²⁶ Sahōnh hē hēej babuuj rabajëe p'ëe da panang hēnh P'op Hagä Do raj'aa etsë hyb n'aa, ta hã raweh'ëeh hyb n'aa. §

²⁷ Dooch nesaa pé t'ī hēnh hajëe pëe péh. Dooch da rajëe pä bä ta tii bä kabarii hã h'yy ka'eeh do paah, P'op Hagä Do wad'ii do paah. Jããm hē hajëe p'ëe da ta tii bä B'éé T'aah wë hanäng do edëb had'yyt do gadoo do sa häd heen n'aa hã sa häd kerih doo.

22

Tamii edëb had'yyt hē hanoo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bä kä, tamii awäd had'yyt hē do naëng hanoo do ãäs metä wäd kãn hã ÿÿ. Paras-ko s'ëeb hadoo, tak'ëp ty ganãm pä tæg hawak do hadoo tamii. P'op Hagä Doo, B'éé T'aah daheeh sa bagã tyng n'aa bä naa taganyyh.

---

‡ **21:24** Jesus hã h'yy kae dāk do ti ta tii. Jesus hã h'yy kana'eeh do paa p'ooj ub radewäts bëenh akajar hahōng doo me. § **21:26** Tahajaa na-ãäj hē ji erii bä hahÿÿ da: “Panang hēnh ramajëeh da badäk hahÿ hēej babuuj sa ma ky n'aa gebah doo, rakaweh'ëeh hanoo doo, P'op Hagä Do hã takan'oo dāk hyb n'aa kä, P'op Hagä Do kawehëe dāk hyb n'aa kä.”

² Ta tyw n'aa panang hõõ bä tabës do hoo gad'oo bä tamii mahyng. Ta nabyy me, ta nabyy see me na-ããj hẽ tabahäng joom ji hed'ëep doo. Kamarab hẽ had'yyt hẽ ti rabeaak. 12 nuu me sët ta baab ken'yyh rabeaak. Dooch hëej haw'ããts hẽ babuj n'aa rahob wäd bä nahëeh, baad had'yyt hẽ rababok tan'oo bä ta ti joom g'aad.

³ Ta tii bä dooch ky n'aa kawasee do tanyy wäd bä. Tii d' tawén hadoo da, panang bä né hẽ P'op Hagä Doo, B'éé T'aah rabag'ããs do tyng n'aa batooj kãn do hyb n'aa. P'op Hagä Do karapee, panang buuj, rahyb n'aa jew'yyk da ta hã.

⁴ Rahapäh da P'op Hagä Do mamets. Sa maboor hã takerii däk da ta häd.

⁵ Dooch wäd da atsëm. Dooch hyb n'aa wät pé sa bag, dooch hyb n'aa wät pé papÿÿj bag. P'op Hagä Do ti sa bag. Ta karapee rabagãã had'yyt da.

⁶ Tii bä ããs ky hadoo hã ÿÿ: “Te hub né hẽ sahõnh hẽ mahapäh doo, maaaa napäh doo, tahajaa ji ky dahé bä. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, ta ky n'aa rod h'yyb mahũũm do tamejõ wät ta ããs, nayyw hẽ hawät do ta karom sa hã tametëeh hyb n'aa”, näng ããs kyyh hã ÿÿ.

⁷ Tii bä Jesus ky hadoo: “Bë hyb n'aa matakä da! Nayyw hẽ da ÿ matëeh. Ky n'aa kedëng da, ta jawén hawät do ky n'aa hahÿÿ hã kerih do ky daheeh doo”, näng.

⁸ ÿ Jowãw, ÿ né hẽ ti sahõnh hẽ hahÿ maa napäh doo. ÿ né hẽ ti sahõnh hẽ hahÿ hapäh doo. Sahõnh hẽ ta ti ÿ maa napäh jawén paa bä, ÿ bahapäh do jawén paa bä, ÿ badëë jat tũũ ããs sahõnh hẽ ta ti hã ÿ metëeh do tsyym pa, ta hã ÿ j'aa etsë hyb n'aa

paawä.

⁹ Tii b' taky hadoo: “Dooh. Tii d' madoo manäh. P'op Hagä Do karom né ȳyh, ta karom mabahadoo doo da né hē, a wakãän hedoo do Jesus ky n'aa rod ta karom rabahadoo doo da, sahõnh hē hahȳ kerih do ky dah'eeh do ta karom rabahadoo doo da na-ãj hē. P'op Hagä Do ti maj'aa etsëe!”, näng ta kyyh.

¹⁰ Tii bä taky hadoo ênh hã ȳy: “Majejën manä ta jawén hawät do ky n'aa hahȳ hã ma kahé bäh hã kerii däk doo, edaa däk do hyb n'aa kerii däk do kajaa.

¹¹ Edaa däk do hyb n'aa ta ti kajaa doo, na mabok nesaa doo gó nesaa do moo heb'ook doo, rakanarën bä rah'yy kawanareem bä. Na ji h'yyb hasuts däk do hadoo hanoo doo gó rababok nä h̄y jawén sa h'yyb hasus do hadoo do hã rakanarën bä rah'yy kawanareem bä. Tii d' nado baad hadoo do moo bok doo. Taw'ãäts hē baad hadoo do ramoo boo had'yyt hē. Ti hadoo ênh tsyt hē P'op Hagä Do wē habok doo. Taw'ãäts hē tii da né hē rababoo had'yyt hē”, näng ääs kyyh.

¹² Ti Jesus ky hadoo: “Bē hyb n'aa matakä da! Nayyw hē da ȳ kajaa. Ȳ kajaa bä kä ȳ manaa da sahõnh hē ta sãm. Ramoo bok do pénh da ȳ banoo sahõnh hē sa hã ta sãm.

¹³ Ȳ né hē Aw-Pah, ȳ né hē Omekah. Ȳ né hē jããm hē pooj jé hawät doo, ȳ né hē tagadëeg ub hawät doo. Ȳ né hē sahõnh hē du doo doo, ȳ né hē sahõnh hē gawats'iik doo.

¹⁴ Ky n'aa kedëng da sa saroor rahetsyyd wät

doo.* Sa hã takan'oo däk panang Jerusarēnh papuuj gó rabajëë p'ëë hyb n'aa. Sa hã takan'oo däk joom ji hed'ëep do ag rabepóh hyb n'aa.

15 Ajyy ÿÿj awaar nesaa do hedo padëek doo, mehēm doo, sa ÿÿm sa patug nadoo do sii ha'ÿÿh doo, sa da hadoo do dahej'ëep doo, kabarii hã h'yy ka'eeh doo, te hub nadoo do gen'aak do na-ããj hē, dooh rahaja bā rajëë pā bā ta tii bā.†

16 “ÿ Jesus, ÿ mejō däk ããs karom ÿ seeh, hã ÿ h'yy ka'eeh do hã sahōnh hē hahÿ tamaher'oot hyb n'aa. ÿ né hē ta ti Dawi panaa Dawi hã P'op Hagä Do ky däng do paah. Watom tak'ëp gabarëeh do hadoo ÿÿh”,‡ näng Jesus kyyh.

17 P'op Hagä Do Sahee, B'éé T'aah ÿÿm pan'aa§ na-ããj hē ky hadoo Jesus hã: “B'ëep ahyyh!”, nāk sa kyyh. Taw'ãäts hē hahÿ maa new'ëë do ti na-ããj hē raky hadoo: “B'ëep ahyyh!” Jé hoo kaanh do hadoo doo, jé karēn doo, taw'ãäts hē tabana Jesus wē, tagadoo hyb n'aa naeng ji edëb had'yyt hē hanoo doo, bag hēnh kan'oo däk doo.

18 Tak'ëp péj ÿ maher'oot ta jawén hawät do ky n'aa hahÿ ma kahé bäh hã kerih do maa napäh do hã. Hahÿÿ da bë ÿ maher'oot: Hahÿ kerii däk do bahñnh herih pé ta hã, ta ti hedoo do hã P'op Hagä Do anoo da baad nadoo do ta ky n'aa hahÿ ma kahé bäh hã kerii däk doo, ta bahñnh ji erii bā.

---

* **22:14** Ji saroor ji hetsyyd wät do ky n'aa gó tabeh'üüm ji h'yyb tym ky n'aa. Baad hado däk ji h'yyb, Jesus ji hyb n'aa dajëp do hyb n'aa. † **22:15** Tabanesaa hēnh, akajar hahōng doo bā radewäts bëēnh tii. ‡ **22:16** Watom tapaj'ëë bā bawag däk do heen n'aa hadoo Jesus, papuuj P'op Hagä Do moo wät do kajaa do tametëeh do hyb n'aa. § **22:17** Ta hã h'yy ka'eeh do tii.

19 Ta jawén hawät do ky n'aa, hahÿ ma kahé bäh hä kerih do ta ky n'aa wób hado hõm péh, ta ti hadoo do hä dooh P'op Hagä Do an'oo wäd bä panang tsyt hē kasëew däk doo hēnh tajëë suun bä, ta ky n'aa hahÿ hä kerih doo. Dooh tan'oo wäd bä joom ji hedëp do ag tepoo bä, ta ky n'aa hahÿ ma kahé bäh hä kerih doo.

20 Hahÿ da Jesus, hahÿ hä bë tamaher'oot do kyyh: “Nayyw hē da ÿ bahyng ÿ matëeh doo. Né hup ÿ né hē”, näng.

“ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ãäts hē. B'ëëp ahyy Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, näng ÿ ta hä.

21 ÿ karën Jesus Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym P'op Hagä Do karapee sa wë. Tii d' né hē taw'ãäts hē. Jããm hē kä.

Pop Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh
The New Testament in the Nadëb language of Brazil
(BR:mbj:Nadëb)

O Novo Testamento na língua Nadëb do Brasil

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nadëb (Nadëb)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nadëb

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 31 Aug 2023
c5681c4e-55f8-5b64-badf-af07c5e28afc